

Strategische visie Vaals 2020

Gemeente Vaals

Visiedocument
Geef vorm aan Vaals

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	pag. 2
	1.1 Aanleiding	pag. 2
	1.2 Doel van de strategische visie	pag. 2
	1.3 Proces	pag. 3
2.	Hoofdlijnen strategische visie	pag. 5
	2.1 Herstellen verstoord evenwicht	pag. 5
	2.2 SWOT-analyse	pag. 5
	2.3 De toekomstvisie van de gemeente Vaals	pag. 7
	2.4 De ambities van de gemeente Vaals	pag. 8
	2.5 De strategie van de gemeente Vaals	pag. 9
3.	Leefbaarheid van Vaals	pag. 12
	3.1 Evenwichtige bevolkingsopbouw	pag. 12
	3.2 Sterke sociale cohesie	pag. 15
	3.3 Euregionale oriëntatie	pag. 17
	3.4 Positie op de arbeidsmarkt	pag. 18
4.	Aantrekkelijk wonen in Vaals	pag. 21
	4.1 Opwaardering woonomgeving kernen	pag. 21
	4.2 Sfeervol winkel- en verblijfscentrum	pag. 24
	4.3 Evenwichtig gebruik buitengebied	pag. 25
5.	Toeristische kwaliteit Vaals	pag. 28
	5.1 Unieke kwaliteit Drielandenpunt	pag. 28
	5.2 Drieslag buitengebied-Drielandenpunt-historisch centrum	pag. 29
6.	Bestuurlijke randvoorwaarden	pag. 32

1. INLEIDING

Hierbij presenteren wij u de strategische visie genaamd "Geef vorm aan Vaals". In deze visie worden de ambities en het toekomstbeeld voor de gemeenschap Vaals in 2020 geschetst.

Wij streven hierbij vooral naar een goed functionerende samenleving. Vaals is een prachtige gemeente, gelegen in een heuvelachtig landschap, te midden van veel groen en cultuurhistorisch erfgoed. Een gemeente met een tweetal kernen (Vijlen en Lemiers) in een schitterend buitengebied en een kern Vaals met een stadse en levendige uitstraling. Het winkelaanbod in deze kern is voor een redelijk kleine gemeenschap als Vaals bijzonder te noemen.

Bij dat toekomstbeeld houden wij rekening met de veranderingen om ons heen. De wereld waarin wij leven is voortdurend in beweging. Zeker in de laatste decennia volgen de ontwikkelingen elkaar in een snel tempo op. De gemeente Vaals wordt al een aantal jaren geconfronteerd met een daling van het aantal inwoners, een scheefgroei in de woningvoorraad, een toenemende druk van bezoekers en verkeer op de kernen en op het buitengebied en een groot aantal mensen dat afhankelijk is van een minimuminkomen. In de komende jaren zal de bevolkingskrimp verder doorzetten, het aandeel jongeren steeds minder worden, zullen er naar verhouding steeds meer ouderen in onze samenleving zijn en vervagen de effecten van de landsgrenzen steeds verder. De opkomende individualisering heeft effecten op de onderlinge samenhang van burgers. De gemeentelijke verantwoordelijkheid inzake zorgverlening, werkvoorziening, vorming van jongeren en dergelijke neemt verder toe.

Als gemeentebestuur willen wij zorgdragen voor de leefbaarheid van de lokale samenleving en deze zo goed mogelijk voorbereiden op toekomstige ontwikkelingen. Met deze visie willen we verdere impulsen geven aan een nog beter functioneren van de lokale samenleving, waarin het goed leven, wonen en recreëren is, waarin mensen naar elkaar omzien, waarin iedereen op z'n eigen manier een rol en bijdrage vervult. Kortom: een samenleving waarop iedereen trots kan zijn.

1.1. Aanleiding

In 2001 heeft de gemeenteraad van Vaals voor het eerst een proces tot samenstelling van een strategische visie gevolgd. Dit heeft geleid tot het document "Vaals, vernieuwend besturen", dat begin 2002 is vastgesteld. Deze visie heeft een horizon die ligt in de periode 2010-2015, is vrij algemeen van aard en weinig specifiek voor de situatie van Vaals. Gezien de vele ontwikkelingen van de afgelopen jaren, alsmede de toekomstige veranderingen, heeft de gemeenteraad in het voorjaar van 2007 het idee geopperd om een nieuwe herbezinning op de toekomst uit te zetten. Van begin af aan is het hierbij de intentie geweest om te kiezen voor een integrale aanpak vanuit alle relevante beleidsvelden. Het college van burgemeester en wethouders heeft vervolgens gezamenlijk met de voorzitters van de diverse raadsfracties een procesaanpak ontwikkeld om te komen tot een herijking van de visie uit 2002, ofwel het ontwikkelen van een nieuwe strategische visie. In september 2007 heeft de gemeenteraad ingestemd met deze procesaanpak, waarvan het onderhavige visiedocument het resultaat is.

1.2. Doel van de strategische visie

Bij de start van het proces heeft de gemeenteraad ten aanzien van deze strategische visie de volgende doelen gesteld:

- a. de visie schets het gewenste toekomstbeeld van Vaals over 10-15 jaar (Vaals 2020)

- b. de visie vormt een richtinggevende leidraad voor toekomstig beleid en plannen
- c. de visie wordt gedragen door en uitgevoerd met de samenleving van Vaals
- d. de visie is dynamisch en biedt ruimte voor inpassing van nieuwe trends en ontwikkelingen.

De nieuwe visie is ons inziens voldoende richtinggevend voor toekomstig beleid, partijprogramma's en coalitie-akkoorden. Deze visie straalt in ruime mate moed en durf voor de toekomst uit. Maar het is vooral ook een dynamisch document dat politieke partijen in de toekomst de ruimte laat om de strategische thema's een invulling te geven die past bij nieuwe ontwikkelingen. De visie vormt als het ware een referentiekader waarvan toekomstige coalitie-/raadsprogramma's kunnen worden afgeleid.

De visie geeft vooral de toekomstige beleidskoers op hoofdlijnen weer. Concrete beleidsaccenten en te realiseren doelen volgen in een latere fase, als uit de visie nadere plannen en projecten worden ontwikkeld. Voor de ontwikkeling van die plannen en projecten zal een aanpak worden gekozen, die beter op de gemeentelijke regierol is afgestemd.

Hoewel het in de titel genoemde jaartal van 2020 anders doet vermoeden, kan niet worden verwacht dat alle in deze visie genoemde ambities reeds in dat jaar ten optimale zijn gerealiseerd. In sommige gevallen zal een veel langere termijn nodig zijn. De visie geeft enkel de richting aan waarlangs de ontwikkelingen zouden kunnen plaatsvinden.

1.3. Proces

Het proces van opstellen van deze strategische visie wordt vooral gekenmerkt door een brede dialoog met de samenleving. In opdracht van de gemeenteraad is vanaf het begin voor een uitgebreide interactieve aanpak gekozen. Het proces is op die manier gekenmerkt door een brede dialoog met de samenleving. De uiteindelijke visie is het resultaat geworden van de op die manier gezamenlijk bepaalde strategische doelen voor de lange en de korte termijn. Het proces is wat dit betreft net zo belangrijk geweest als de visie zelf. De inhoud moet vooral gedragen worden door het gemeentebestuur, onze partners, het maatschappelijk middenveld en onze burgers.

Het uitgevoerde proces is te verdelen in 5 fasen:

a. *voorbereidingsfase (mei-september 2007):*

Deze fase is ingevuld middels een zogenaamde hei-sessie van fractievoorzitters, de griffie, het college en het ambtelijk management in Simonskall in mei 2007. Tijdens deze sessie zijn de toekomstige wensbeelden geformuleerd, is een eerste aanzet gemaakt voor een sterkte-/zwakte-analyse per mogelijk te onderscheiden strategisch thema en is een voorzet gegeven voor een mogelijk te vervolgen procesgang. Dit heeft geleid tot een startnotitie, die de raad heeft gebruikt bij de besluitvorming rondom het proces van opstellen van de visie.

b. *inventarisatiefase (oktober 2007 – februari 2008):*

Na besluitvorming rondom de proces-aanpak in september 2007, is gestart met de inventarisatie-fase. Deze was vooral gericht op het inventariseren van informatie en ideeën van onze burgers, het maatschappelijk middenveld en onze partners. In een open dialoog met partijen zijn onze ambities, kansen en bedreigingen geïnventariseerd. Getracht is hier zoveel mogelijk informatie uit naar voren te halen. In november 2007 zijn twee interactieve bijeenkomsten voor inwoners gehouden. Daaraan voorafgaand hebben we middels telefoons op een 4-tal locaties in de gemeente interviews met burgers, bezoekers en schoolkinderen afgenomen. Tevens hebben we via onze website en op de basisscholen reacties gevraagd op een aantal daartoe opgestelde dilemma's en stellingen. De burgemeester heeft gesprekken gevoerd met jongeren van middelbare scholen. Van veel inwoners hebben wij tevens nog aanvullend brieven of andere reacties gehad.

Kortom: de informatie die uit deze fase naar voren kwam was zeer veelzijdig en uitgebreid.

- c. *reflectiefase (februari-mei 2008):*
- Vervolgens hebben we de informatie uit de inventarisatie-fase geordend naar een drietal daaruit af te leiden thema's, te weten: de leefbaarheid in Vaals, aantrekkelijk wonen in Vaals, de toeristische kwaliteit van Vaals.. In februari 2008 zijn we gestart met een aantal werkgroepen, welke bestonden uit vakspecialisten vanuit onze externe partners, vertegenwoordigers van het maatschappelijk middenveld, burgers, raadsleden en leden van het college en het ambtelijk apparaat. De werkgroepen wisselden steeds van samenstelling. In de werkgroepen is de informatie uit de inventarisatiefase per thema besproken. Hieruit zijn de kansen en bedreigingen naar voren gehaald en de toekomstige ambities geschetst. Met de vakspecialisten zijn de ambities op haalbaarheid getoetst. De werkgroepen hebben goed gefunctioneerd. De hoeveelheid bouwstenen die deze werkgroepen hebben opgeleverd heeft ons zeer verrast. Ook het enthousiasme van de deelnemers stemde ons positief. Bijna iedereen die is benaderd, heeft kosteloos één of meerdere malen geparticipeerd in de werkgroepen. Daarnaast hebben onze partners aangegeven zeer tevreden te zijn over de manier waarop de gemeente Vaals een dergelijk traject samen met partners aanpakt.
- d. *opstellen visie (mei-augustus 2008):*
- De bouwstenen uit de vorige fase zijn verwerkt in een document genaamd "Bouwstenen uit het interactieve proces om te komen tot een strategische visie", hetgeen eind juni ter beoordeling aan de opdrachtgever, de gemeenteraad, is voorgelegd. In juli zijn met alle raadsfracties gesprekken gevoerd. Daarin hebben fractieleden hun reacties en opmerkingen over het document kenbaar gemaakt. In de bijlagen is een overzicht van deze reacties en opmerkingen opgenomen. Op grond van deze gesprekken zijn de bouwstenen uiteindelijk verwerkt tot dit visiedocument.
- e. *besluitvorming en communicatie (september-oktober 2008):*
- Het visiedocument is medio september aan de gemeenteraad ter besluitvorming aangeboden. Omdat deze visie een 100% uitvloeisel is van het gevolgde interactieve proces en daarmee een breed draagvlak heeft in de maatschappij, gaan wij ervan uit dat ook de besluitvorming in de gemeenteraad zal steunen op de kracht van dit document. Na besluitvorming door de raad zal de inhoud van deze visie uitgebreid met de inwoners worden gecommuniceerd (mede in de vorm van het uitgeven van een handig en goed leesbare brochure). Overigens is tijdens het gehele proces regelmatig met de bevolking gecommuniceerd via onder andere het plaatselijk weekblad, het informatieblad en de website.

We constateren dat het proces niet alleen heeft geresulteerd in dit visiedocument, maar vooral ook een breed draagvlak en goodwill bij onze partners heeft gekweekt. In totaal hebben ca. 70 externe partners hun betrokkenheid en inbreng geleverd bij de totstandkoming van deze visie (zie ook de participanten strategische visie). Daarmee lijkt het een zeer geslaagd proces.

2. HOOFDLIJNEN STRATEGISCHE VISIE

2.1. Herstellen verstoord evenwicht

De gemeente Vaals staat medio 2008 voor een aantal belangrijke lange-termijn keuzes. Een jarenlange periode van groei op diverse terreinen ligt inmiddels achter ons. In de toekomst krijgen we te maken met diverse onomkeerbare ontwikkelingen. De verwachting is dat de omvang van de lokale bevolking de komende jaren verder zal dalen. De samenstelling van die bevolking verandert ook. Er is sprake van een trend van vergrijzing en ontgroening. Vaals kent vanuit historisch perspectief een groot aandeel Duitse inwoners, welke groep echter de laatste jaren een behoorlijke emigratie-tendens vertoont.

Ten aanzien van de algemene samenstelling van de bevolking is sprake van onvoldoende evenwicht in de sociale stratificatie. De onderlinge samenhang (sociale cohesie) staat daardoor onder druk. Wij maken ons zorgen over de potentie van de samenleving, om voor elkaar op te komen in situaties waarin dat nodig is. Om adequaat te kunnen voorzien in vrijwilligers en mantelzorgers, zijn voldoende sterke schouders nodig. Het evenwicht is echter verstoord, omdat er steeds meer ouderen komen en het aandeel jongeren verder terugloopt. Die onbalans geldt ook voor de samenstelling van de beroepsbevolking. Er is veel werkloosheid en het aandeel laag-opgeleiden is erg groot. Vergeleken met de regio is er wel relatief veel werk in de commerciële dienstverlening.

De woningvoorraad in onze gemeente kenmerkt zich door een grote scheefgroei: er zijn in verhouding tot het koopsegment veel huurwoningen. Een zeer groot deel van de huurwoningen ligt beneden de huursubsidie-grens. Kortom: het evenwicht is verstoord en het lijkt tijd voor een nieuw evenwicht.

Dat nieuwe evenwicht werd in het verleden gevonden in de groei. Alles nam toe: het aantal inwoners, het aantal bezoekers, de verkeersstromen maar ook de financiële middelen. De groei ligt achter ons. Het steeds maar 'meer' gaat al geruime tijd niet meer op. Het motto voor de toekomst luidt: 'Van meer naar betere', geen kwantitatieve maar kwalitatieve groei.

Wij kiezen voor kwaliteit, zetten de grenzen open en zoeken actief onze kansen op. De gemeente heeft genoeg sterke punten en veel te bieden. Onder het motto 'bewaar het goede, koester je kroonjuwelen' willen we onze kracht beter benutten. We zullen ons moeten beperken in de na te streven doelen en daarbij weloverwogen keuzes moeten maken. Dat betekent bewust kiezen voor kwaliteit en ons concentreren op de meest belangrijke zaken. Vanuit dat perspectief schetst de gemeente Vaals haar visie en ambities voor de toekomst alsmede de weg waarlangs de gemeente deze hoopt te realiseren (strategie).

2.2. SWOT-analyse

We gaan nader in op de sterke en zwakke aspecten van onze gemeente, op onze kansen en mogelijke bedreigingen.

SWOT-analyse (sterkte-zwakte) Vaals 2008

Sterke punten

Hechte samenlevingsband in kernen Vijlen en Lemiers
Hoog (stads) voorzieningenniveau
Sterk verenigingsleven
Activiteiten/evenementen verenigingen
Ruim sociaal beleid
Centrale ligging in de Euregio
Nabijheid van diverse grote steden
Monumentaal/cultuurhistorisch erfgoed
Toeristisch centrum in het Heuvelland
Veel overnachtingen
Hoogwaardige hotels en bungalowpark
Drielandenpunt trekt veel bezoekers
Omvangrijke natuurgebieden van hoge kwaliteit
Aantrekkelijk winkelcentrum
Drukke weekmarkt
Zondagopenstelling

Zwakke punten

Onduidelijk imago
Gebrek aan beleving en trots sociaal-historisch verleden
Onevenwichtige bevolkingssamenstelling
Beperkte sociale cohesie in kern Vaals
Zwakke sociale structuur in kern Vaals
Sociale gedragsproblematiek jeugd in kern Vaals
Ambivalente verhouding tot Aken
Veel woningen in laag- en middensegment
Rommelig ingerichte kern Vaals
Onbenutte mogelijkheden Drielandenpunt
Ontbreken verbinding Drielandenpunt-kern Vaals
"Te weinig te beleven" in kern Vaals
Toeristische activiteiten veelal seizoensafhankelijk

Kansen

Benutten combinatie stadse allure-landelijke sfeer
Pluriforme samenstelling bevolking
Meertaligheid (onderwijs/arbeidsmarkt)
Poort naar Aken openen
Uitbreidingsplannen RWTH Aken
Ontwikkelingen bedrijventerrein Avantis
Onbenutte groenmogelijkheden kern Vaals
Onbekend en niet-ontsloten historisch centrum Vaals
Verbindende elementen zoals pleinen/looproutes
Kleinschalige kwaliteitswinkels in historische omgeving
Aantrekken senioren met bestedingsmogelijkheden
Maatschappelijk ondernemen
Drielandenpunt uniek karakter en samenhang geven
Betere branding/promotie product Vaals

Bedreigingen

Daling bevolkingsaantal
Wegtrekken jongeren
Sterke vergrijzing
Druk op voorzieningenniveau
Duitse gezinnen trekken weg
Ruim sociaal armoedebeleid trekt armoede aan
Grensligging – instroom sociale armoede
Afnemende bestedingen en koopkracht
Onduidelijke positionering t.o.v. Heuvelland en Aken
Nauwelijks afzetmarkt voor kwaliteitswoningen
Afnemende aantrekkingskracht Drielandenpunt
Toenemende verkeersdruk kern Vaals en buitengebied

Uit bovenstaand overzicht blijkt dat er allerlei verbeterpunten en bedreigingen zijn, maar zeker niet minder sterke punten en kansen. Hoewel niet direct uit het schema af te leiden, is een van de voornaamste krachten van onze gemeenschap gelegen in het verbindende vermogen. Vaals kenmerkt zich door een grote mate van verscheidenheid en tegelijkertijd door een harmonieuze wijze van samenleven. Enerzijds is er de drukke kern Vaals met een stads allure, anderzijds zijn er de landelijke kernen Vijlen en Lemiers en het buitengebied, met een gemoedelijke en rustige uitstraling. Veel verschillende culturen en nationaliteiten leven verdraagzaam samen. Uit de gesprekken met onze stake-holders blijkt dat onze inwoners enerzijds 'conservatief' zijn en het goede willen behouden en anderzijds hun tijd soms weer vooruit

zijn. Er is sprake van een zogenaamde geaccepteerde verscheidenheid. Juist die verscheidenheid heeft in de gemeente Vaals een zeker verbindend vermogen in zich. Daarbij denken we aan de drie landen die bijeen komen op het hoogstgelegen punt van Nederland, de diverse nationaliteiten in onze gemeente, de talloze mensen die van heinde en ver naar Vaals komen om te trouwen, maar evenzeer aan de diverse bouwstijlen - van monumentaal historische panden tot ultra-moderne bebouwing -, de drukte in de kern Vaals en de rust en natuur in het buitengebied, de vele vakwerkhuisen en de hoogbouw in het centrum als ook het toerisme, van eenvoudige kamperen bij de boer tot mooie luxe hotels.

2.3. De toekomstvisie van de gemeente Vaals

De visie moet antwoord geven op de vraag wat we over een bepaalde tijd zouden willen zijn en willen bereiken. We focussen ons op de lange termijn en zetten ons toekomstig beleid in om richting 2020 onze visie te realiseren. De toekomstvisie hebben we in het onderstaande kader geformuleerd.

VISIE:

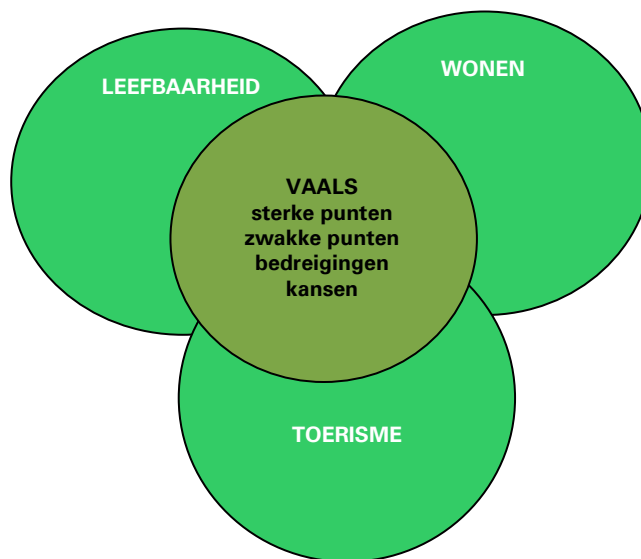
De gemeente Vaals anno 2020 is een aantrekkelijke woon- en leefgemeente, met een internationaal karakter dat met name op Aken georiënteerd is. De inwoners van onze gemeente merken duidelijk de voordelen van het leven in de "Euregio". De dynamische leefgemeenschap bestaat uit een evenwichtig opgebouwde, zelfredzame en pluriforme bevolking, waarin de onderlinge verbondenheid groot is. De leefbaarheid van de gemeenschap en de aantrekkelijkheid van de woonomgeving wordt aangedreven door een sterke economische motor. Deze motor draait op de samenhang en kwaliteit van het unieke Drielandenpunt, het hoogwaardig buitengebied met aantrekkelijke kleine kernen en de monumentale historische kern met een attractief winkelcentrum.

De toekomstvisie van Vaals is gericht op het waarborgen van de kwaliteit van de **leefbaarheid van onze samenleving**. Het streven is de gemeenschapszin te behouden. Wij zullen streven naar het versterken van de sociale cohesie. Daarbij hebben we een samenleving voor ogen, waarin zowel de zelfredzaamheid als ook de onderlinge samenhang groot is. We kiezen hierbij bewust voor een gedifferentieerde aanpak van de kernen Vaals, Vijlen en Lemiers, gezien de grote verschillen tussen deze drie kernen. Geredeneerd vanuit de voor Vaals kenmerkende geaccepteerde verscheidenheid is de samenleving gebaat bij een evenwichtige en multiculturele samenstelling. Dat betekent dat wij ons gaan inspannen voor het behouden en het aantrekken van jongeren en jonge gezinnen. Hiertoe is een goed vestigingsklimaat nodig alsmede het behoud en deels uitbouwen van het goede voorzieningsniveau. Wij moeten gebruik maken van de centrale ligging in de Euregio alsmede de ontwikkelingen die in de regio Aken (RWTH) als ook Avantis plaatsvinden. Dat betekent onder andere zorgen voor goede meertalige onderwijsvoorzieningen, het afstemmen van voorzieningen en vereenvoudigen van allerlei procedures voor "nieuwvestigings" en een betere integratie van onze nieuwe inwoners middels gerichte meertalige informatie. Er liggen kansen om een betere positionering van onze inwoners op de arbeidsmarkt te bewerkstelligen.

Een **aantrekkelijke woonomgeving** kan ons streven naar het behouden en aantrekken van inwoners, en dus een goede leefbaarheid in de wijken, voor een belangrijk deel ondersteunen. Het is van belang de balans in het woningaanbod te herstellen en de woonomgeving op te waarderen. Daarbij staan kwaliteit en duurzaamheid voorop. In onze stadse kern kunnen de historische omgeving en een attractief winkel- en verblijfscentrum een belangrijke kwaliteitsimpuls bieden. In het buitengebied dienen we vooral in te zetten op natuur- en landschapsherstel.

De kwaliteit van de leefbaarheid en woonomgeving is gebaat bij een goed draaiende lokale economie. Onze kracht ligt in de **toeristische kwaliteit** van onze gemeente. Dankzij de vele bezoekers kunnen we een voorzieningenniveau voor onze inwoners overeind houden, dat anders voor een gemeente van onze omvang waarschijnlijk niet realistisch zou zijn. We zullen moeten investeren in de toeristische sector om de aantrekkelijkheid voor de langere termijn te waarborgen. Het doel daarbij is meer spreiding van bezoekers in de tijd en een hoger toeristisch bestedingenniveau. Verbeteren van de kwaliteit en de onderlinge samenhang is daarbij onze inzet. Vooral de ontwikkeling van het Drielandenpunt en de combinatie middels fysieke verbindingen van dit punt met het buitengebied en de historische kern biedt veel kansen.

Deze toekomstvisie vormt een integraal concept. De thema's die worden benoemd en de ambities die in dit verband worden uitgewerkt, dienen in onderlinge samenhang vorm en inhoud te krijgen. Centraal staat de leefbaarheid van de samenleving. Primair willen we investeren in mensen. Ondersteunend daaraan zien we investeringen in de aantrekkelijkheid van de woonomgeving, waarmee we de kwaliteit van de leefbaarheid in de kernen hoog kunnen houden. De woonomgeving zal aan kracht winnen door mogelijkheden voor een attractief winkelcentrum te creëren. Door de aantrekkingskracht voor bezoekers en toeristen te verhogen kan de economische motor draaiende blijven en ons hoge voorzieningenniveau betaalbaar. Met andere woorden, de kracht van de visie zit in de samenhang van de elementen. In die samenhang zullen we de juiste combinaties moeten maken om de sterke punten te behouden, kansen actief te pakken en te waken voor de bedreigingen en de minder sterke punten. Schematisch kan dit als volgt in beeld gebracht worden.

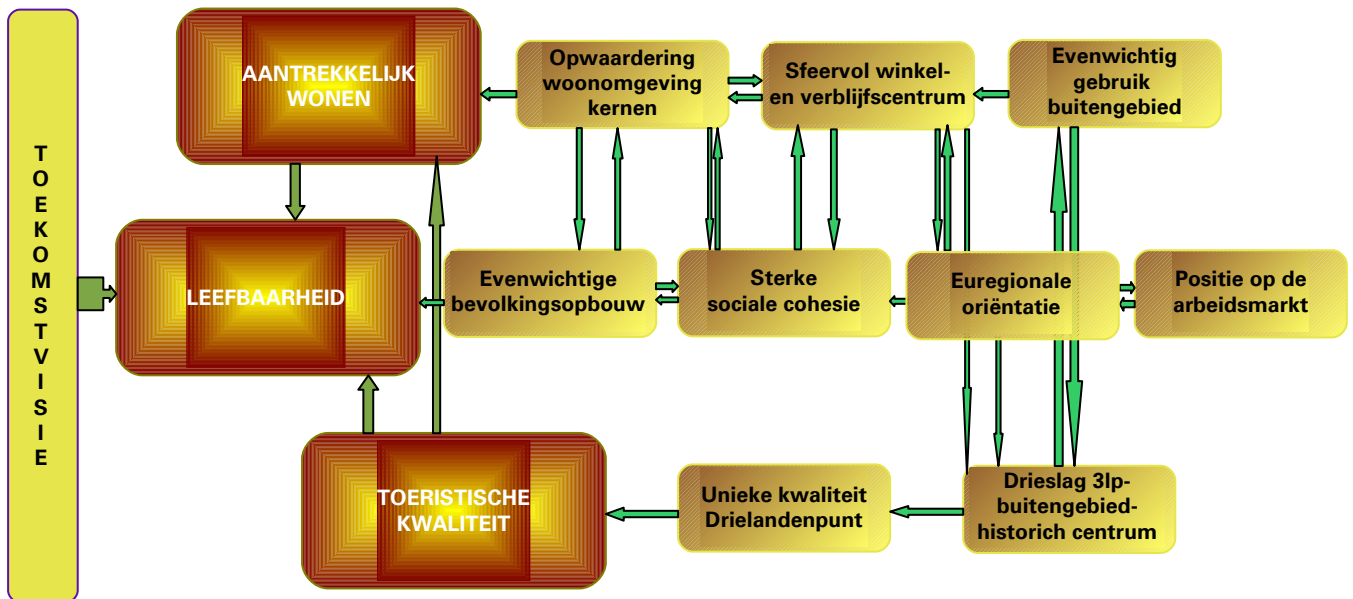

De ontwikkelingen die in deze visie worden geschetst houden echter ook het risico van een verhoogde druk op de lokale samenleving in. Het is één van de belangrijkste randvoorwaarden om te bewaken dat hiertoe adequate oplossingen worden geboden.

2.4. De ambities van de gemeente Vaals

De bovenstaande visie is kernachtig weergegeven. Aan deze kernachtige visie zijn diverse ambities gekoppeld, die een meer concrete vertaling van de visie vormen. Door het verwezenlijken van de ambities realiseren we - voorzover we daar als gemeente invloed op kunnen uitoefenen - het beeld dat we met deze toekomstvisie beogen.

De ambities vormen een samenhangend geheel van beleidslijnen, waarbinnen de toekomstige plannen en projecten zich zullen bewegen om de visie waar te kunnen maken. Ook dit proberen we schematisch weer te geven.

Uit dit schema blijkt de (noodzaak van de) onderlinge verbondenheid van onze toekomstplannen. Deze strategische visie vormt een integraal concept om de toekomst tegemoet te treden. Alle hierin verwoorde ambities zijn gericht op het instandhouden van de gemeenschapszin, zich uitend in een goede leefbaarheid van onze samenleving.

2.5. De strategie van de gemeente Vaals

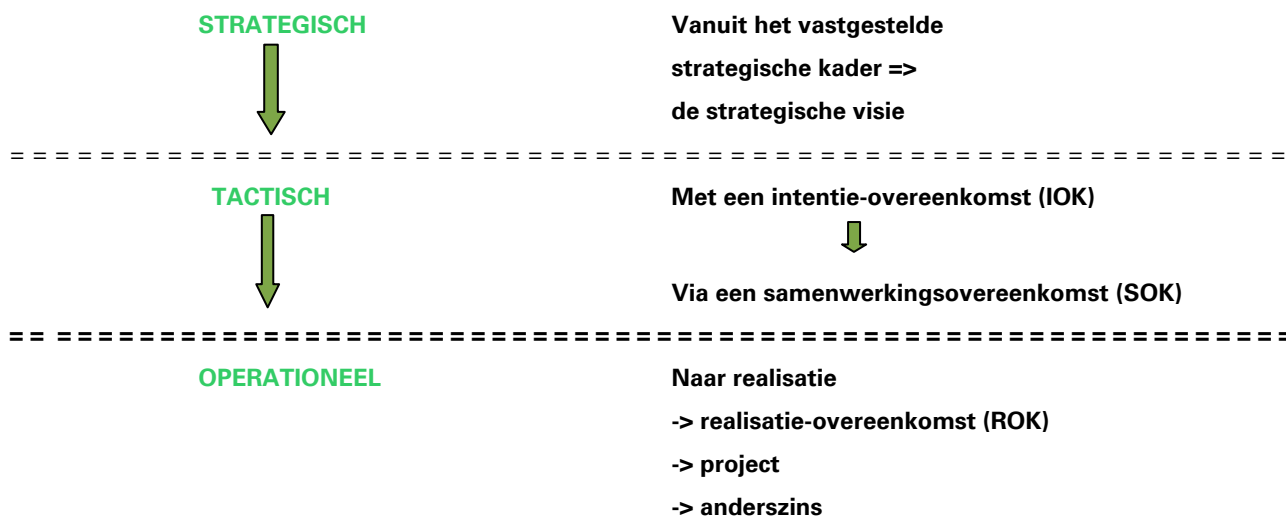
Om de visie en de daarin opgenomen ambities te verwezenlijken is een bepaalde aanpak, een bepaalde manier van opereren nodig (het hoe). De aanpak die we daarbij voor ogen hebben past bij de positie die de gemeente zowel geografisch als ook maatschappelijk inneemt. In onze strategie gaat het om de volgende aspecten:

- behouden en benutten van de reeds aanwezige kernkwaliteiten
- investeren in meer onderscheidende kwaliteit en onderlinge samenhang
- aangaan van strategische allianties met partners.

Wij realiseren ons dat onze gemeente en onze gemeenschap veel kernkwaliteiten en kroonjuwelen bezit. Die moeten we koesteren en tot onze kracht verheffen. Daarnaast zullen we ten behoeve van het in stand houden van een goede gemeenschapszin moeten investeren in kwaliteit om ons verder te onderscheiden. Het is van groot belang om vooral de samenhang te bewerkstelligen. Wij willen en kunnen als gemeente niet langer doen zonder onze partners in de samenleving. Met die partners willen we diverse strategische allianties sluiten om samen onze ambities te realiseren.

Die strategische allianties zullen zich op korte termijn concentreren op het sluiten van zogenaamde intentie-overeenkomsten. Dit zijn overeenkomsten die publiek-private afspraken bevatten om nieuwe ontwikkelingen te verkennen, welke moeten leiden tot een samenwerkingsovereenkomst waaruit concrete projecten voortvloeien.

Schematisch kan dat als volgt in beeld worden gebracht:

Voor een goed begrip van dit overzicht volgt hieronder een korte omschrijving van de gebruikte termen.

Strategisch: Integrale doelbepaling/visie voor de lange termijn. Strategische visie is gericht op opgaven tot het ontwikkelen van nieuwe of het vernieuwen van bestaande kwaliteiten die het karakter van de gemeente bepalen.

Tactisch: Beleidsontwikkeling en planvorming van de gemeente. De fase waarin de gemeente haar strategische visie vertaalt naar beleidsplannen en projecten.

Operationeel: Uitvoering van het gemeentelijk beleid. De fase waarin de gemeente de kwaliteit waarborgt, plannen uitvoert en haar publieke dienstverlening verricht.

Tijdens het proces van ontwikkelen van de strategische visie hebben we door samenwerking met de juiste externe partijen en goed tactisch opereren inmiddels een aantal concrete intentie-overeenkomsten kunnen voorbereiden. Dat betekent dat private en publieke partijen zoveel vertrouwen in deze gemeente en de nieuwe strategische visie hebben, dat ze klaar staan om te investeren. In de bijlage "overzicht vertaling ambities strategische visie naar concrete plannen/projecten" wordt een overzicht gegeven van mogelijke toekomstige overeenkomsten.

Realisatie van de strategische visie

De visie en de ambities (bepaald op strategisch niveau) vormen het referentiekader voor de toekomstige coalitie-akkoorden en raadsprogramma's. In de reguliere P&C-cyclus worden deze ambities vertaald in beleidsdoelstellingen. Het integrale karakter van de ambities komt terug in de samenhang tussen de diverse doelstellingen in de programma's van de (meerjaren-)begroting. Op die manier zijn er twee natuurlijke evaluatie-momenten van de strategische visie:

- elke vier jaar bij het samenstellen van een nieuw coalitie-/raadsprogramma, waarbij beoordeeld zal worden in hoeverre de strategische visie als referentiekader nader vertaald dient te worden in dit programma, mede gelet op de actuele ontwikkelingen
- elk jaar bij het samenstellen van de programmabegroting, waarbij de ambities uit de strategische visie, gerelateerd aan het lopende coalitie-/raadsprogramma, (financieel) vertaald zullen worden in concrete doelen en waarbij - gelet op de voortschrijdende ontwikkelingen - nadere accenten zullen worden gelegd.

Gezien onze strategie - gericht is op het vormen van strategische allianties met maatschappelijke partners - worden deze ambities onder andere gerealiseerd door zogenaamde intentie-overeenkomsten (IOK) aan te gaan, waar uiteindelijk concrete projecten en plannen uit voortkomen.

De te onderscheiden projecten zullen op hun eigen manier en omvang incidentele financiële investeringen dan wel structurele lasten met zich meebrengen. Ook zullen er personele investeringen met de projecten gemoeid zijn. Veel van deze grootschalige ontwikkelingsprojecten zullen een eigen exploitatie-opzet krijgen, waarbinnen de te maken kosten uiteindelijk volledig gedekt moeten worden door de opbrengsten die aan het project zijn toe te rekenen. Daarnaast zijn er ook projecten waarvan de opbrengsten de projectkosten zullen overstijgen. De extra revenuen zullen gebruikt kunnen worden om andere projecten, die juist meer kosten dan opbrengen, af te dekken. Op deze manier zal ook in de financiering sprake zijn van een samenhangend geheel van ambities.

3. LEEFBAARHEID VAN VAALS

Het belangrijkste strategische thema is de leefbaarheid van onze gemeenschap. Het draait daarbij primair om de zorg voor een goed functionerende samenleving voor onze eigen inwoners in de diverse kernen. De samenleving is gebaat bij onderlinge verbondenheid en wij zullen daar als gemeente in moeten faciliteren. Het welzijn van de mens in de samenleving gaat naar onze mening boven het welvaren.

LEEFBAARHEID IN VAALS			
<p>Wij denken dat het belangrijkste speerpunt voor de toekomst van onze gemeenschap gelegen is in de kwaliteit van de leefbaarheid van onze samenleving. Wij willen de gemeenschapszin versterken. Daarbij is het van groot belang om te zorgen voor een samenleving, waarin enerzijds de zelfredzaam en anderzijds de onderlinge samenhang (cohesie) groot is. Mensen zijn daarin betrokken bij elkaar en participeren op een goede manier in de lokale samenleving. De kracht van onze lokale samenleving gaat al sinds oudsher uit van de geaccepteerde verscheidenheid die hier heerst. Onze gemeente is gebaat bij haar multiculturele samenstelling. Voor een goede cohesie is tevens een evenwichtige bevolkingsopbouw, een juiste balans tussen het aantal jongeren en ouderen, van belang. Tegen de achtergrond van de algehele bevolkingskrimp zal de gemeente Vaals zich met name richten op het behouden en aantrekken van jongeren. Kansen liggen er in de Euregio, met name in de uitbreidingsplannen van de RTWH en Avantis. Wij moeten zorgen dat wij hiervan gebruik maken en mensen naar Vaals trekken. Hiertoe is een goed vestigingsklimaat nodig, alsmede het behoud van het reeds goede voorzieningenniveau. Vaals zal zich met haar kwaliteiten als leef- en woongemeente moeten profileren. Daarbij horen ook goede meertalige onderwijsvoorzieningen. De internationale oriëntatie is de komende jaren cruciaal voor de verdere ontwikkeling van onze gemeenschap. Niet alleen op het terrein van het aantrekken van inwoners, maar ook wat betreft de arbeidsmarkt, scholing, voorzieningen, veiligheid e.d. Het invoeren van meertalig basisonderwijs alsmede een verbetering van de intergratie van nieuwe inwoners zal de kracht van onze samenleving en de kansen voor onze inwoners vergroten. Zeker ook op het gebied van werkgelegenheid is internationale afstemming van groot belang. Maar ook op lokaal niveau zullen wij moeten werken aan een verbetering van de afstemming van werk en scholing alsmede het vergroten van de mobiliteit van onze inwoners. Onze inwoners leven in de Euregio, waardoor wij ervoor moeten zorgen om niet alleen voorzieningen, maar ook allerlei procedures en regelgeving beter op elkaar af te stemmen. De gemeente zal dergelijke opgaven samen met haar partners, zoals de gemeenten Aken en Plombières, de Woningstichting, buurtplatforms, verenigingen, vrijwilligers en mantelzorgers, Sevagram, scholen, Pentasz, CWI, Arbeitsamt en dergelijke, moeten aanpakken. We vergeten daarbij ook zeker niet de rol van de lokale ondernemers, waarvan we een maatschappelijk ondernemerschap verwachten, waarmee een wezenlijke bijdrage wordt geleverd aan de instandhouding van de gemeenschapszin en de kwaliteit van de leefbaarheid van onze (lokale) samenleving.</p>			
Evenwichtige bevolkingsopbouw	Sterke sociale cohesie	Euregionale oriëntatie	Positie op de arbeidsmarkt

In dit hoofdstuk zullen we op de specifieke onderwerpen van het thema 'leefbaarheid in Vaals' inzoomen en beleidslijnen formuleren die we voor de toekomst van Vaals van groot belang achten.

3.1. Evenwichtige bevolkingsopbouw

Wij streven naar een evenwichtige bevolkingsopbouw, met een goede balans tussen jong en oud, arm en rijk, werkenden en werkzoekenden, zorgbehoevenden en zorgverleners etc. (de zogenaamde sociale stratificatie). Daarbij richten wij ons op het behouden van onze jongeren als inwoners. In het licht van de voorspelde toekomstige daling van het aantal inwoners willen we onze kansen benutten vanuit de centrale ligging in de Euregio. Daarbij zijn een goed vestigingsklimaat voor onze inwoners en kwalitatief goede voorzieningen in de omgeving van belang. Deze beide zullen we actief vermarkten, met name ook over de grens.

Bevolkingskrimp

Heel Europa krijgt de komende jaren te maken met een algemene bevolkingsdaling. Niet alleen daalt het totale inwoneraantal, vooral het aantal jongeren (ontgroening), maar ook neemt de vergrijzing van de bevolking verder toe. De regio Zuid-Limburg loopt hierin helaas voorop in Europa, waarbij volgens voorspellingen van de Provincie het gebied Parkstad en de gemeente Vaals het zwaarst zullen worden getroffen. In 1995 telde Vaals bijna 11.000 inwoners, momenteel ligt dat aantal op 9.800: een daling van 10% in ruim 10 jaar. Naar verwachting zijn er in 2035 nog slechts een kleine 7.200 inwoners, tenminste als de neerwaartse tendens niet kan worden omgebogen.

Een verdere toename van het aantal ouderen vergt meer specifieke voorzieningen.

De ontgroening in Vaals wordt enerzijds veroorzaakt door een toenemende geboortedaling, anderzijds door het wegtrekken van jongeren en jonge gezinnen. Na het afronden van hun opleiding vestigen jongeren zich vanwege gebrek aan werkgelegenheid of een passend woningaanbod in onze gemeente vaak elders. De laatste jaren zijn veel Duitse gezinnen weer naar Duitsland verhuisd, omdat de huizenprijzen, de sociale voorzieningen en het zorgstelsel daar inmiddels aantrekkelijker blijken dan in Nederland.

De bevolkingskrimp stelt ons niet alleen voor de opgave om ernstig rekening te houden met de gevolgen ervan, maar daagt ons ook uit de kansen te benutten om deze neerwaartse tendens (deels) om te buigen.

Behouden en aantrekken jongeren

De algemene oorzaken van de bevolkingskrimp kunnen wij niet wegnemen. Het is een regionaal probleem dat vraagt om een bovengemeentelijke aanpak. Vaals wil de ontwikkelingen van de krimp dan ook niet ontkennen, maar wel anticiperen op de gevolgen. Niet alleen zal het aantal inwoners dalen, maar vooral ook zal het evenwicht in de bevolkingssamenstelling worden verstoord. Het aandeel ouderen zal de komende jaren fors gaan toenemen. Momenteel is het aandeel 65 jaar of ouder nog 15,5%, volgens voorspellingen zal dat in 2035 toegenomen zijn tot bijna 40%. Het groeiend aandeel ouderen zal de zorgbehoefte doen toenemen en om specifieke voorzieningen gaan vragen. Dit zal een extra druk op de samenleving leggen. Het aandeel jongeren zal steeds verder afnemen. Momenteel is het aandeel 14 jaar of jonger nog ruim 15%, in 2035 zal dit teruglopen tot 11%. Wij streven naar een goede balans tussen de diverse leeftijdsgroepen en richten ons er dan ook op jongeren van onze gemeente te behouden en jonge inwoners/gezinnen uit de (eu-)regio aan te trekken.

Enerzijds hebben wij een opgave om ervoor te zorgen dat onze inwoners meer voordelen dan hinder gaan ervaren van het wonen in een drielandengebied. Wij willen samen met de gemeenten Aken en Plombières zorgen voor een betere afstemming van onze voorzieningen op diverse terreinen, maar ook van allerlei regelgeving en procedures, die momenteel vaak nog belemmerend werken. Daarnaast zien wij kansen om juist via deze Euregio meer mensen aan te trekken en zodoende de algehele krimp tegen te gaan. De RWTH in Aken heeft onlangs de status "Excellenz" verworven en wil verder groeien, waarbij men zich richt op het aantrekken van gekwalificeerde professoren en natuurlijk veel studenten. Er liggen plannen voor de realisatie van de zogenaamde "Campus M", waarbij op een zeer groot gebied ten noordwesten van Aken zal worden gebouwd ten behoeve van ontwikkelings-instituten, hotels en restaurants. Om Aken als universiteits-stad interessanter te maken wil de regio Aken haar kwaliteiten als woonomgeving verbeteren en promoten. Men verwacht daardoor in de toekomst zelfs een toename van het bevolkingsaantal, in tegenstelling tot de algehele krimp. Aken zal de behoefte aan woonruimten daarbij niet alleen aankunnen. De gemeente Vaals zou in deze behoefte kunnen voorzien, door in samenwerking met de partners in de regio Aken op de Duitse woningmarkt in te spelen. Soortgelijke ontwikkelingen zouden zich ook wel eens kunnen gaan voordoen bij het bedrijventerrein Avantis, waar het Academisch Ziekenhuis Maastricht allerlei plannen heeft.

Dat brengt niet alleen werkgelegenheid met zich mee, maar ook veel nieuwe werknemers, die op zoek gaan naar een geschikte woonomgeving. Wij willen de kwaliteiten van Vaals daarbij promoten en zorgen voor een aantrekkelijk vestigingsklimaat en goede (onderwijs-)voorzieningen. Wij hebben op die manier niet alleen werkgelegenheid in de regio te bieden, maar zijn ook van nature een gemeente met een hoeveelheid aan verschillende nationaliteiten.

Een aantrekkelijk vestigingsklimaat

Om jonge inwoners te behouden en aan te trekken moeten we iets te bieden hebben: een aantrekkelijk vestigingsklimaat. Inwoners van gemeenten van deze omvang zoeken vooral een goede woon- en leefomgeving. Vaak bestaat dat uit drie elementen, namelijk een aantrekkelijke woning, goede onderwijsvoorzieningen voor de jeugd en voldoende ruimte voor recreatie. Op het gebied van wonen gaat het dan om voldoende aanbod aan passende woningen, afgestemd op de diverse doelgroepen. Wij zullen hieraan werken, samen met onze strategische partner de Woningstichting. Verder achten wij daarbij een levendig en sfeervol centrum van belang, in combinatie met voldoende natuur, ruimte en rust. Onze gemeente heeft op dit gebied veel te bieden. Vaals kent een heel mooi historisch centrum met een veelheid aan winkelveorzieningen. Vijlen, Lemiers en het buitengebied bieden vooral veel ruimte en natuur. Kansen die we ten behoeve van het behoud en het aantrekken van inwoners graag zouden willen gebruiken. In de thema's aantrekkelijk wonen en toeristische kwaliteit gaan we hier verder op in. We zouden het aantrekkelijke woon- en leefklimaat van onze gemeente beter kunnen promoten om zodoende inwoners uit die regio aan te trekken.

Kwalitatief goede voorzieningen

Voor een goed leefklimaat zijn voorzieningen van hoge kwaliteit van belang. Vergeleken met andere gemeenten is sprake van een relatief hoog voorzieningenniveau. De stadse kern Vaals kent bijvoorbeeld een hoeveelheid aan welzijnsgebouwen, een grote uitvoeringszaal en een brede school in de meest brede zin van het woord. Daarnaast zijn er in het centrum winkels met een grote (internationale) aantrekkingskracht. Ook in de kernen Vijlen en Lemiers zijn voorzieningen voor basisonderwijs en verenigingen. Verder beschikt de hele gemeente over diverse horecavoorzieningen. De gemeenschap profiteert hierbij in belangrijke mate van de vele bezoekers/toeristen. Zonder hen zou dit niet allemaal te realiseren zijn. Daarnaast ondervindt onze gemeenschap het voordeel van de gunstige geografische ligging. Steden als Maastricht, Heerlen, Luik en zelfs Keulen zijn dichtbij, inclusief de bijbehorende voorzieningen. Nog dichterbij ligt Aken, met een groot universiteits-ziekenhuis (Klinikum), het Stadt-theater, goede verbindingen via openbaar vervoer e.d.

Voor de toekomst richten we ons op het behoud en mogelijke uitbreiding van dit voorzieningenniveau. Het is daarbij geen doel op zich om in alle kernen voorzieningen in stand te houden. Kwaliteit staat voorop en is voor ons belangrijker dan nabijheid. Indien er in onze omgeving kwalitatief goede voorzieningen aanwezig zijn (bijvoorbeeld in de stad Aken), dan is het niet noodzakelijk om deze ook nog dichterbij te halen. Een betere promotie/informatievoorziening zou het besef van deze nabijheid kunnen vergroten.

Een uitbreiding van het voorzieningenniveau zien we vooral in relatie tot ons streven om jongeren en jonge gezinnen aan te trekken alsmede ten aanzien van de zorg voor de toenemende groep senioren. In dit verband zijn meertalige onderwijsvoorzieningen van groot belang, mede gezien het internationale karakter van de ontwikkelingen in de regio Aken en Avantis. Daarnaast zijn voorzieningen in de sfeer van kinderopvang/peuterspeelzalen van belang. Maar ook op het gebied van cultuur en recreatie. Voor de gemeente zien we hierbij een grote faciliterende rol.

3.2. Sterke sociale cohesie

We streven naar een samenleving die gekenmerkt wordt door een grote onderlinge samenhang en die goed in staat is voor zichzelf te zorgen, waarin mensen voor elkaar opkomen en op hun manier participeren. In dat verband achten wij een multiculturele samenstelling met een geaccepteerde verscheidenheid van belang. De samenhang in de diverse kernen verschilt heel sterk. Reden waarom wij kiezen voor een gedifferentieerde aanpak per kern. De intentie van de gemeente is nadrukkelijk samen te werken met bijvoorbeeld verenigingen, buurtplatforms, wijkraden etc. Zij zijn uitgangspunt en de gemeente zal de sociale activiteiten van haar maatschappelijke partners waar nodig faciliteren. Een specifieke partner in dit verband vormen de ondernemers, met wie we gezamenlijk maatschappelijk ondernemerschap ten behoeve van de lokale samenleving tot gemeengoed willen maken. De achtergronden van deze ambitie lichten we nader toe.

Multiculturele samenleving met geaccepteerde verscheidenheid

De huidige maatschappij wordt gekenmerkt door een technologisch zeer snelle ontwikkeling. Veel mensen werken lang, reizen veel en zijn gewend aan gedigitaliseerde informatievoorziening. Tegelijkertijd neemt de individualisering steeds meer toe. Ook de gezinssamenstelling is aan verandering onderhevig. Steeds meer mensen zullen alleen gaan wonen. Het aantal meerpersoonshuishoudens zal de komende jaren met 10% teruglopen. De huidige samenlevingsvormen zullen veranderen. Individualisering kan soms leiden tot vereenzaming. Als er in de wijken of buurten geen sociale activiteiten meer plaatsvinden, heeft dat (negatieve) effecten op de samenleving.

We noemden al ons streven naar een evenwichtige bevolkingssamenstelling. Een balans tussen jong en oud achten we voor een evenwichtig functionerende samenleving van groot belang. Daarnaast zien we ook een kans in de van oudsher multiculturele samenstelling van de bevolking van Vaals. Al enige eeuwen leven in Vaals mensen van verschillende culturen en religies samen, vooral omdat Vaals vrijheid en verdraagzaamheid biedt. Ook nu heeft onze gemeente een veelzijdig samengestelde bevolking. In totaal zijn er ruim 60 verschillende nationaliteiten. Daarnaast is er een relatief groot verschil tussen mensen die in welvaart leven en mensen die op een minimum-niveau (moeten) leven. Dat is Vaals, een stadje met veel verscheidenheid.

Kenmerkend is sinds jaar en dag ook een grote verdraagzaamheid. Zelden of nooit waren er problemen tussen mensen van verschillende afkomst, achtergrond, nationaliteiten en culturen. Vandaar de term 'geaccepteerde verscheidenheid'. Hierin ligt een kans voor een goed functionerende samenleving: hoe meer variatie, hoe meer dynamiek. Als die verschillende culturen met veel belangstelling en begrip voor elkaar ook in de toekomst goed kunnen samenleven, ontstaan saamhorigheid, veiligheid en verbondenheid en kan zich een gezamenlijke identiteit ontwikkelen. De gemeente ziet het als haar taak om hierin een centrale rol te spelen, te faciliteren en te ondersteunen. Multiculturele activiteiten als positieve bijdrage hieraan wil ze stimuleren.

Mensen zijn betrokken bij elkaar

Een gezamenlijke identiteit ondersteunt de onderlinge betrokkenheid. In de kleine kernen Vijlen en Lemiers is daarvan in redelijk sterke mate sprake. Regelmatig is er onderling contact. In de kern Vaals is dat anders. De onderlinge samenhang is minder omdat die gezamenlijke identiteit (nog) niet wordt erkend. Er ligt een kans om de eerder genoemde geaccepteerde verscheidenheid hierbij te benadrukken en deze juist in de kern Vaals als verbindende factor te benutten. Hierin zien wij als gemeente een taak die we met behulp van wijkraden en andere maatschappelijke

partners willen oppakken.

Die onderlinge betrokkenheid achten wij – gezien de ontwikkelingen - in de toekomst van groot belang.

Met de toenemende vergrijzing en de verdergaande individualisering groeit het risico van vereenzaming en zal er meer behoefte aan zorg ontstaan. We streven ernaar dat ouderen beter en langer in staat zijn om zelfstandig in hun eigen woonomgeving te blijven wonen. De daartoe in het leven geroepen Wet Maatschappelijke Ondersteuning gaat uit van een meer zelfredzame samenleving, waarin mensen zorg voor elkaar dragen en de last niet alleen op de schouders van de overheid drukt. Dat betekent dat er in de wijk aandacht moet zijn voor de individuele problematiek en behoeften. Er is en blijft dringend behoefte aan vrijwilligers en mantelzorgers.

De dreigende onbalans in de bevolkingssamenstelling kan betekenen dat het tekort aan vrijwilligers steeds groter wordt. De vraag is hoe we vrijwilligers en mantelzorgers stimuleren en ondersteunen. Samen met onze partners, zoals de Woningstichting, Sevagram en het vrijwilligerswerk, zullen wij plannen ontwikkelen voor zorg, ondersteuning en welzijn. Daarnaast gaat het onder andere ook om het realiseren van woon-zorg-voorzieningen. Vooral op het gebied van zorg voor ouderen zouden wij graag overeenkomsten met onze partners willen sluiten, om deze opgave gezamenlijk vorm en inhoud te geven.

Participeren in de samenleving

In een vitale samenleving levert iedereen zo veel en goed mogelijk een bijdrage. Aangegeven is dat we in de toekomst vooral uitgaan van de zelfredzaamheid van die samenleving.

Die samenleving kent een veelheid aan participanten. In de eerste plaats is dat ieder individu afzonderlijk. Wij willen proberen het aantal jongeren en ouderen evenwichtig te herstellen, daar we dat van groot belang achten voor een vitale samenleving. Uit gesprekken blijkt dat jongeren zich realiseren dat ze een rol kunnen vervullen in de onderlinge betrokkenheid van inwoners. Jongeren zijn goed in staat een wijk/buurt levendig te houden en sociale activiteiten te ontplooiën. Jongeren zouden zich daarnaast ook bewust kunnen zijn van hun mogelijke rol als vrijwilliger en bij het leveren van zorg aan zorgbehoevenden in de wijk. De gemeente wil hierin een stimulerende en faciliterende rol vervullen, samen met haar partners. We richten ons daarbij op de inzet van jongeren als duurzame partners voor de samenleving. Mede gelet op de opvoedingsproblematiek die in dit verband speelt, kunnen onder andere via de ontwikkeling van het Centrum voor Jeugd en Gezin belangrijke stappen gezet worden. Op dit aspect zouden wij graag met onze partners overeenkomsten willen sluiten om de vorming van de jeugd als gezamenlijke opgave op te pakken. Nog steeds speelt het verenigingsleven in de gemeenschap een belangrijke rol. Onze gemeente kent een bloeiend verenigingsleven met ruim 70 verschillende verenigingen, waarin ook nieuwkomers uit het buitenland hun plaats weten te vinden. De evenementen en activiteiten die deze verenigingen ontplooiën zijn van bovengemiddeld niveau. Verenigingen moeten in de toekomst nadrukkelijk in staat gesteld worden om hun bijdrage aan maatschappelijke participatie van inwoners te blijven leveren. Verenigingen zijn voor ons een duidelijke partner in de zorg voor een goed functionerende samenleving. Samen zoeken we naar het ondersteunen van sociale activiteiten, onderlinge zorg, maar zullen bijvoorbeeld ook trachten het vrijwilligerswerk weer te stimuleren en bestuurskwaliteiten van mensen te ontwikkelen. Daarnaast kunnen verenigingen ook een rol spelen in de jeugdeducatie.

We hebben oog en oor voor toekomstige veranderende vormen van “vereniging” en willen deze stimuleren. Dit is meer dan alleen subsidiëren. Wij willen werken vanuit een vraaggestuurde aanpak, waarbij we iets nieuws willen toevoegen. De gemeente zal in gesprek blijven met buurtplatforms, dorpscommissies, verenigingen, vrijwilligers en dergelijke. De gemeente wil – ook via haar partners – op de hoogte zijn van wat er in de wijken en buurten leeft, wat de behoeften zijn en daarop in samenwerking met de lokale gemeenschap inspelen. De gemeente ondersteunt en draagt zorg voor de daarbij horende stimulerende voorwaarden.

Maatschappelijk ondernemerschap

Een bijzonder onderdeel van onze partners zijn de (lokale) ondernemers. Ook zij spelen een rol in de bevordering van de maatschappelijke participatie. De gemeente heeft de ambitie om de omvang van de lokale bestedingen door onze bezoekers te verhogen (zie het thema toeristische kwaliteit). Te verwachten is dat de plaatselijke economie de voordelen hiervan ervaart. Dat geldt ook voor de werkgelegenheid. Maar tegelijkertijd verwachten we van de ondernemers ook een andere vorm van ondernemerschap. Een vorm die in onze ogen past bij de tijd die we tegemoet gaan. De ondernemers kunnen ons als gemeente ondersteunen en helpen om de samenleving van dienst te zijn en de leefbaarheid op peil te houden. Dit kan zich onder andere uiten in gezamenlijke investeringen ten behoeve van het instandhouden van voorzieningen, evenementen, werkgelegenheid, maar ook scholing: de interesse voor de toeristische sector bij jongeren in vroegtijdig stadium ontwikkelen.

3.3. Euregionale oriëntatie

Met het streven naar meer bewustwording van de lokale bevolking ten aanzien van de mogelijkheden die de grensligging biedt, denken we op een aantal specifieke terreinen behoorlijke vooruitgang te kunnen boeken. Een en ander begint bij het beter afstemmen van het voorzieningen-niveau aan alle kanten van de grens en het wegnemen van allerlei pragmatische hindernissen voor de inwoners van dit gebied. Daarnaast is de internationale scholing en vorming van de jongeren van belang. Een bewuste keuze voor meertalig onderwijs opent vele mogelijkheden, niet alleen met het oog op het aantrekken van nieuwe inwoners, maar vooral ook voor onze huidige inwoners om over de grens werk te kunnen vinden. Via een betere en gerichtere informatievoorziening willen we zowel de vestiging als ook de integratie van nieuwe (buitenlandse/Euregionale) inwoners ondersteunen. De achtergronden bij deze ambitie worden nader toegelicht.

Internationale aansluiting

Onze gemeente heeft geografisch gezien een bijzondere ligging. Nergens in Nederland ligt er een gemeente zo dicht bij een buitenlandse grote stad. We beseffen terdege dat dit grote kansen biedt.

Een grote stad kent per definitie een groot aanbod aan voorzieningen op diverse terreinen zoals zorg, onderwijs, cultuur, maar ook aan werk. Daarnaast is er ook meer vraag naar woonruimte, menskracht, recreatie etc. Dat geldt zeer zeker ook voor de stad Aken en de omliggende regio. Tot op heden maakt onze gemeenschap te weinig gebruik van deze mogelijkheden. De fysieke landgrens wordt eerder als barrière ervaren. Wij willen in de toekomst dergelijke kansen echter nadrukkelijk oppakken en aansluitingen realiseren op het gebied van onderwijs, zorg, werkgelegenheid, wonen, recreëren, veiligheid en noem maar op. Als voorbeeld noemen we de betere afstemming van de veiligheidsketen (politie, brandweer), maar ook de zorg (ambulancedienst, gebruik Klinikum).

Wij denken dit te kunnen realiseren middels betere bestuurlijke en organisatorische afstemming met onze partnergemeenten Aken en Plombières. Dit kan onder andere resulteren in het ontwikkelen van 1 (al dan niet fysiek) centraal loket, van waaruit Euregionale aangelegenheden afgestemd en geregeld worden. Doel daarbij is dat onze eigen inwoners en ook de Belgische en Duitse inwoners meer gebruik kunnen maken van elkaars mogelijkheden. Eenzelfde doel hebben we voor ogen voor de nieuwkomers, die momenteel met diverse procedures en regels te maken krijgen. Wij willen het voor deze groep makkelijker maken om zich in Vaals te vestigen, ook vooral door afstemming met

onze buurgemeenten in België en Duitsland en de diverse regionale, nationale en Europese overheden.

Meertaligheid in het onderwijs

Wij kunnen onze inwoners ondersteunen om beter van de mogelijkheden aan beide zijden van de grens gebruik te maken. Een goede voorbereiding hiertoe begint al tijdens het basisonderwijs. Onderwijs in twee talen (Nederlands en Duits) zou een eerste opstap kunnen zijn om de kansen te benutten. Daarbij zal niet alleen de ontwikkeling van de Duitse taal van belang zijn, maar ook de Franse en Engelse taal, gezien de internationale ontwikkelingen bij de RWTH en Avantis. Door middel van een kwalitatief goed meertalig onderwijsprogramma op onze basisscholen, kunnen jongeren zich beter ontwikkelen. Wij zien voldoende potentie in de huidige basisschool (en gebouw) om in samenwerking met de schoolbesturen een internationalisering en meertaligheid door te voeren. Overigens kan meertalig (basis-)onderwijs nooit een verplichting zijn. Meertalig onderwijs is een keuze die wij willen faciliteren en promoten.

Met een goede basiskennis van meerdere talen wordt het referentiegebied voor alle inwoners van de grensstreek veel groter. Overigens blijft de kennis en beheersing van de Nederlandse taal natuurlijk van groot belang. Sterker nog, academische onderzoeken wijzen uit dat meertaligheid zelfs leidt tot een betere beheersing van de moedertaal. Meertaligheid kan psychologische drempels voor integratie en werken over de grens verlagen en daarmee de aantrekkingskracht van mensen over de grens verhogen. Op die manier zal het eenvoudiger en meer vanzelfsprekend worden om zowel gebruik te maken van het aanbod aan Nederlandse als ook aan Duitse zijde.

Integratie nieuwe inwoners

Sinds jaar en dag kent onze samenleving een relatief grote groep Duitse inwoners (ca. 1/3 deel van de totale bevolking). Gezien de grensligging en de historie van Vaals is dat ook niet verwonderlijk. Het aantal inwoners uit Duitsland loopt echter, zoals eerder in dit stuk aangegeven, de laatste tijd terug. We gaven al aan dat we ons in de toekomst graag willen richten op het behouden en aantrekken van jongeren en jonge gezinnen, met name ook uit de regio Aken. We streven ernaar dat deze een onlosmakelijk deel gaan en blijven uitmaken van onze samenleving en daarin zoveel mogelijk kunnen integreren. Momenteel richten onze Duitse inwoners zich nog vooral op Duitsland. Meer dan 350 jongeren uit Vaals gaan in Duitsland naar school (met name middelbaar onderwijs), vaak omdat het Nederlandse schoolstelsel onvoldoende bekend is, aldus hun ouders. Het proces om tot een betere integratie te komen zou onder andere ondersteund kunnen worden door deze inwoners pro-actief voor te lichten over de lokale en Nederlandse onderwijsvoorzieningen in de brede zin, Omdat wij de aantrekkingskracht voor onder andere buitenlandse inwoners willen vergroten, zal een goede integratie steeds belangrijker worden. Dit integratieproces zou ondersteund kunnen worden door deze inwoners pro-actief voor te lichten over de lokale en Nederlandse voorzieningen op het gebied van onderwijs in de brede zin, over kinderopvang, peuterspeelzaalwerk, verenigingen, cultuur en allerlei andere voorzieningen. Ook hierbij zou het principe van de meertaligheid kunnen worden toegepast. Wij zullen hiertoe met onze partners plannen ontwikkelen, waaronder bijvoorbeeld een introductieprogramma voor Duitse inwoners.

3.4. Positie op de arbeidsmarkt

Onze inwoners verdienen een betere positie op de arbeidsmarkt. Met een gerichte aanpak vanuit alle participanten is een verbetering van de economische zelfstandigheid mogelijk. De lokale werkgelegenheid draait voor een belangrijk deel op de toeristische branche en ook via de zorgsector liggen er de komende jaren kansen op dit gebied. Een gerichte afstemming van werkaanbod en scholing/begeleiding van werkzoekenden

zal de mogelijkheden voor het vinden van de juiste combinaties vergroten. Het plaatselijke aanbod aan werkgelegenheid zal echter nooit optimaal zijn. De regio blijft een belangrijk referentiegebied. Een grote mobiliteit van onze inwoners is daarbij van wezenlijk belang. Grenzen zullen verlegd moeten worden. In dit verband past ook een actieve benadering van de Euregionale arbeidsmarkt.

Afstemming werkaanbod en scholing

De gemeente Vaals kent een zwakke sociale structuur en behoort tot de 10 armste gemeenten van Nederland. Ruim 310 mensen leven momenteel van een bijstandsuitkering. Het probleem concentreert zich vooral in de kern Vaals, terwijl de kernen Vijlen en Lemiers nauwelijks armoede en werkloosheid kennen. Vijlen kent slechts 9 bijstandsgerechtigden, Lemiers 12. In het verleden was er in de kern Vaals sprake van een groot aanbod aan relatief veel standaard werk in de (laken-)industrie. Na het vertrek van deze industrie bleven veel laaggeschoolde werklozen achter. Er is nauwelijks aanvullende werkgelegenheid bijgekomen. Hoewel de toeristische sector vooral veel seizoensarbeid en slechts in beperkte mate structurele arbeidsplaatsen biedt, zijn verdere impulsen in deze branche toch van wezenlijk belang voor de lokale economie en daaraan gekoppeld de lokale werkgelegenheid. De toekomstige ontwikkelingen zullen echter ook ingegeven worden door de verdergaande vergrijzing en daarmee de toenemende behoefte aan zorg. Onderzoek wijst uit dat er in de komende 25 jaren in onze regio met name een tekort aan arbeidskrachten binnen de zorgsector zal ontstaan. De zorgvraag zal met 10% - 30% toenemen. Wij willen deze ontwikkelingen samen met werkgevers, opleidingsinstituten en vooral ook Pentasz Mergelland volgen en waar nodig op de effecten inspelen. Ten behoeve van de individuele werkzoekenden is het van belang om mensen samen met deze partners beter naar werk te begeleiden. Dit kan onder andere via een gerichte benadering van werkgevers voor arbeidsplaatsen, maar ook door gerichte training en begeleiding voor werkzoekenden op relatief nieuwe werkvelden.

Vergroten mobiliteit en participatie

Ondanks de ontwikkelingen, zoals onder andere geschetst ten aanzien van de toeristische branche, de detailhandel en de zorgsector, hebben wij niet de illusie dat er in de toekomst op lokaal niveau voldoende aanbod aan werkgelegenheid zal ontstaan. Onze werkzoekenden zullen met name ook in de regio moeten zoeken. De gemeente Vaals zal nooit een echte 'werkgemeente' kunnen worden. Grote steden als Aken, Maastricht, Heerlen en zelfs Sittard-Geleen zijn echter niet al te ver weg. Deze nabijheid wordt echter door de werkzoekenden nog onvoldoende als zodanig ervaren. Volgens partners als Pentasz en het CWI is er sprake van een psychische barrière om voor opleiding en/of werk ver te reizen. Een reistijd van langer dan een half uur houdt veel mensen tegen. Deze barrières zullen we samen met onze partners proberen weg te nemen. Het is een gegeven dat de geografische ligging van Vaals nu eenmaal een wat langere reistijd met zich meebrengt. Daar staan de voordelen van Vaals als leef- en woonomgeving weer tegenover. De diverse partners spannen zich in om de begeleiding naar werk zo goed mogelijk te organiseren. Van werkzoekenden zelf verwachten we dat zij zich actief opstellen en fysiek (met Aken als zeer nabije regio) en psychisch hun grenzen wat gaan verleggen.

Het rijk werkt aan verdere decentralisering van het arbeidsmarktbeleid en de reïntegratie in één loket op lokaal/regionaal niveau. Gemeenten gaan verder met deze ontwikkeling en spannen zich in om werkgevers, onderwijs, werknemers, CWI en UWV op het niveau van de regionale arbeidsmarkt bijeen te brengen en concrete prestatieafspraken te maken over de wederzijdse inzet, kwaliteit en effectiviteit van de dienstverlening aan werkgevers en werkzoekenden. En dat onder het motto 'voor wat, hoort wat', maar dan vanuit alle participanten, ook de werkzoekenden.

Actieve benadering Duitse arbeidsmarkt

Hiervoor werd gerefereerd aan het belang van de regio op het gebied van werkgelegenheid en het verleggen van grenzen. De regio is in de zoektocht naar aanbod van werk een belangrijke markt. Onze gemeente maakt nog (te) weinig gebruik van de geografische ligging ten opzichte van de regio Aken. Wij zijn op dit gebied nog te weinig op de Duitse arbeidsmarkt gefocust. Van de eerder genoemde realisatieplannen rondom het "Campus M" van de RWTH in Aken wordt verwacht dat ze ruim 10.000 arbeidsplaatsen gaan opleveren. Niet alleen in de sfeer van onderwijs en onderzoek, maar ook in de secundaire omgeving van serviceverlening, hotels, gastronomie etc. Wij zullen de hierbij geboden kansen actief aangrijpen en onze inwoners hierop voorbereiden. Niet alleen door ze meer bewust te maken van de mogelijkheden over de grens, maar vooral ook door ze beter toe te rusten.

Maatschappelijke instanties uit beide landen zouden de procedures en voorzieningen beter op elkaar kunnen afstemmen. Wij zien hierin een opdracht voor Pentasz en het Arbeitsamt in Aachen, waarin de gemeentelijke overheden kunnen helpen om mogelijk belemmerende regelgeving en dergelijke aan te pakken. Een betere afstemming en samenwerking met werkgevers aan beide zijden zijn daarbij eveneens van groot belang. Speerpunten zoals het invoeren van meertalig onderwijs en de verbeterde informatievoorziening over de systemen zal ervoor zorgen dat onze inwoners beter zijn toegerust op de Duitse markt.

4. AANTREKKELIJK WONEN IN VAALS

Het tweede strategische thema is de kwaliteit van de woonomgeving. Het gaat hierbij om de overtuiging dat een kwalitatief goede woonomgeving een positieve bijdrage kan leveren aan de leefbaarheid in de diverse kernen. Een goede woonomgeving draagt bij aan een goed evenwicht in de samenleving, jong en oud kunnen elkaar daarin ontmoeten en ondersteunen. Een goede woonomgeving wil zeggen: voldoende woningen voor de diverse doelgroepen, groene wijken met speelvoorzieningen, veilige verkeerssituaties, goede toegankelijke onderwijs- en zorgvoorzieningen en een aantrekkelijk winkelaanbod van goede kwaliteit.

AANTREKKELIJK WONEN IN VAALS		
<p>Een tweede belangrijk strategisch thema betreft het realiseren van een attractieve woonomgeving, die ervoor zorgt dat onze inwoners zo lang mogelijk in onze gemeenschap blijven wonen. Daarnaast moet de kwaliteit van de woonomgeving ervoor zorgen dat we andere inwoners kunnen aantrekken, om zodoende de leefbaarheid in onze samenleving in stand te houden. Middels een centrumplan kunnen we samen met onze partner de Woningstichting proberen de huidige scheefgroei in het woningaanbod zoveel mogelijk tegen te gaan. Wij zullen werken aan een opwaardering van de woonomgeving, waarbij kwaliteit en duurzaamheid voorop staan. In dit verband willen we vooral in de woonomgeving van de kern Vaals het historisch karakter meer tot uitdrukking laten komen. De historische omgeving zal verder aangegrepen worden als basis voor de ontwikkeling van een sfeervol winkel- en verblijfscentrum. De kern Vaals moet straks een via routing duidelijk herkenbaar kernwinkelgebied hebben, dat zich kenmerkt door kwaliteitszaken. De routing in dat kernwinkelgebied wordt geaccentueerd door gezellige pleinen. In historische panden zouden kleinschalige verblijfsaccommodaties terug kunnen komen. De kwaliteit van onze woonomgeving uit zich ook in de ruimte en natuurlijke rust die uitgaat van het buitengebied. De ontwikkelingen in het buitengebied concentreren zich voor op natuur en landschapsherstel. Wij streven ernaar het buitengebied tot een uniek natuurgebied te ontwikkelen, waarin vooral de nadruk op het gebied als wandel- en fietsgebied zal worden gelegd. De bebouwing blijft en passend in het natuurlijke kader. Om de gewenste natuurontwikkelingen in het buitengebied mogelijk te maken, zullen in beperkte mate en op een verantwoorde en inpasbare manier ook andere ontwikkelingen worden toegestaan. Vanwege de toenemende druk willen we een evenwichtig gebruik bewaken en de verkeersdruk beter reguleren.</p>		
Opwaardering woonomgeving kernen	Sfeervol winkel- en verblijfscentrum	Evenwichtig gebruik buitengebied

In dit hoofdstuk zullen we op de specifieke onderwerpen van het thema “aantrekkelijk wonen in Vaals” inzoomen en de beleidslijnen formuleren die we voor de toekomst van Vaals van groot belang achten.

4.1. Opwaardering woonomgeving kernen

De gemeente Vaals wil zich onderscheiden door een hoge kwaliteit van de woonomgeving voor haar inwoners. Onze kernen hebben veel te bieden in de zin van voorzieningen, ruimte, historische bezienswaardigheden en natuur. Het combineren van deze elementen kan de kwaliteit van de woonomgeving verhogen. Met een aantrekkelijker woonomgeving zijn we beter in staat inwoners te behouden en nieuwe doelgroepen aan te trekken. Ten behoeve daarvan zullen we ook proberen het evenwicht in het aanbod op de woningmarkt te herstellen. Een betere verhouding zal de benodigde kwaliteitsimpulsen ondersteunen. De toekomstige ontwikkelingen zullen vooral het karakter van kwaliteit en duurzaamheid dragen. Bij nieuwe kansen willen wij onze aandacht voor de verkeers- en parkeerproblematiek in de kernen niet uit het oog verliezen. Een centrumplan zou de gemeente en haar partners van grote dienst kunnen zijn bij het initiëren en reguleren van de gewenste ontwikkelingen.

Scheefgroei woningaanbod

De woningvoorraad in onze gemeente kent momenteel een sterke scheefgroei. Het aandeel huurwoningen is ruim 55%, waarvan het overgrote deel in eigendom is van de Woningstichting. Ruim 95% van die huurwoningen van de stichting ligt qua prijs beneden de huursubsidiegrens. De gemiddelde huizenprijs in de kern Vaals (€ 156.000) ligt ver achter bij de rest van Zuid-Limburg (€ 200.000). Alleen Heerlen en Kerkrade hebben een nog lager gemiddelde. Het bouwvolume zelf is de afgelopen jaren slechts zeer beperkt toegenomen. Ruim 60% van onze woningvoorraad is gebouwd vóór 1970, slechts 9% na 1990. Daardoor is er een ruim aanbod voor het sociale marktsegment en kan er nauwelijks kwaliteit worden aangeboden. De grensligging en het op zich zelf ruime sociale beleid impliceren het risico dat Vaals meer sociale minima aantrekt dan gewenst is. Voor bijvoorbeeld senioren met meer bestedingsmogelijkheden is er weinig aanbod. Hetzelfde geldt voor jonge gezinnen.

Deze strategische visie kent een samenhang in ambities, die er onder andere op gericht zijn om jongeren en jonge gezinnen voor onze woongemeente te behouden dan wel aan te trekken. We willen anderzijds ook proberen om het verstoorde evenwicht in de woningvoorraad middels een kwaliteitsimpuls voor een deel herstellen. We streven ernaar dat we andere doelgroepen aantrekken. Bijvoorbeeld ouderen met meer bestedingsmogelijkheden die door zich hier te vestigen, een soort 'vliegwieleffect' kunnen hebben voor de doorontwikkeling van de lokale economie, niet alleen voor wie in onze gemeente komen wonen, maar ook voor wie zich in de retail sfeer vestigt. Dat betekent dus bouwen voor het duurere segment. Het aantrekken van (nog meer) senioren betekent echter niet alleen een kans, maar heeft ook een andere kant. Gezien de lokale vergrijzing moeten we extra alert zijn op een voldoende evenwichtige bevolkingssamenstelling. Het is voor ons essentieel om jongeren te behouden en te werven. Al eerder is opgemerkt dat het ontsluiten van de Duitse woningmarkt kansen biedt voor Vaals, met name gelet op de plannen ten aanzien van de RWTH-Campus in Aken. De regio Aken zal nooit volledig in de toekomstige woonbehoefte kunnen voorzien. Als wij erin slagen onze attractiviteit te verhogen en goed te vermarkten, ligt er voor ons potentieel. Daarbij denken we zowel aan wetenschappers - verbonden aan de RWTH, op zoek naar het duurere segment - die zich met hun gezinnen hier kunnen vestigen. Maar ook aan studenten, die we hier na hun studie graag willen houden. Dat kan door een mooie combinatie van woon- en uitgaansmogelijkheden te bieden, naast mogelijk zelfs kansen voor startende bedrijfjes. De gemeente Vaals zal in samenwerking met de lokale Woningstichting, haar evenknie in Aken als ook met de RWTH, nadrukkelijk opereren op de Duitse woningmarkt. Ook hier hoort een goede promotie bij. We moeten ons echter realiseren dat een hervorming van de woningmarkt jaren zal duren. Het aandeel dat we op die markt kunnen beïnvloeden (onder andere via onze strategische partner de Woningstichting) is slechts beperkt. We willen de markt echter ook niet helemaal aanpassen. Gezien onze bevolkingsstructuur is het belangrijk om altijd een toereikend aanbod van woningen in de sociale sector te behouden.

Centrumplan Vaals gericht op concentratie

De bevolkingskrimp en verdergaande vergrijzing heeft gevolgen voor de vraag op de woningmarkt. Er zitten echter ook kansen aan deze ontwikkelingen. Naar verwachting van de Provincie zullen er in onze gemeente in de komende 25 jaar 10% tot 15% minder woningen nodig zijn. Dit biedt kansen tot herstructurering van de huidige voorraad, waardoor het werken aan een kwaliteitsverbetering makkelijker wordt. Onze kernen kennen momenteel veel goede elementen voor een attractieve woonomgeving. Genoemd zijn reeds het voorzieningenniveau, de ruimtelijke omgeving en vooral ook de natuurelementen in en om de kernen. Door deze elementen op een juiste manier met elkaar te combineren, kan de kwaliteit van de woonomgeving worden verhoogd.

Voor de kern Vaals vormt het historische centrum de belangrijkste onderscheidende basis. De gewenste hervorming en

kwaliteitsverbetering moeten hier gestalte krijgen vanuit een upgrading/kwalitatieve verbetering van dat historische centrum. Een attractieve woonomgeving in deze kern bestaat uit de combinatie van kwalitatief goed wonen in een historische omgeving, met veel voorzieningen in de nabijheid en een omgeving waarin kwaliteit en vooral ook duurzaamheid voorop staan. De woonomgeving in de kern Vaals is in dit opzicht momenteel niet de kwalitatieve goede combinatie, anders dan de kernen Vijlen en Lemiers, waar de woonomgeving als kwalitatief goed wordt ervaren. Het meest recente burgeronderzoek uit 2007 toont in deze beide kernen een grote mate van tevredenheid, terwijl in de kern Vaals de ontevredenheid relatief groot is. Volgens onze inwoners zouden de energie en middelen voor de benodigde kwaliteitsimpulsen zich dan ook met name op de kern Vaals moeten concentreren.

Vanuit dat perspectief laten wij de gedachte los dat in iedere wijk en kern hetzelfde moet gebeuren. Met als basisgedachte 'concentreren' in plaats van 'deconcentreren' wil de gemeente - in samenwerking met haar strategische partner de Woningstichting - werken aan een centrumplan voor de kern Vaals, waarin de gewenste ontwikkelingen van woningmarkt en inrichting van het centrum, zoals hiervoor geschetst, gestalte zullen krijgen.

Door een actief beleid te voeren streven wij ernaar de markt zodanig te kunnen sturen, dat allerlei ongewenste initiatieven voorkomen worden. Via een centrumplan kan een combinatie van hoogwaardige woningbouw, retail, monumenten en openbare ruimte ontstaan, die goed wordt ontsloten en voldoende parkeergelegenheid heeft. In dit centrumplan wordt ook gekeken naar een passende invulling voor de open plekken (bouw dan wel groen) in de kern. Bij de ontwikkeling van zo'n centrumplan is de inbreng van stedenbouwkundige kwaliteit vereist.

Historisch karakter benadrukken

De kern en de omgeving van Vaals kenmerken zich door veel historisch erfgoed. Er bevinden zich in onze gemeente meer dan 200 monumentale objecten. Vooral in het historische centrum - het gebied Von Clermontplein, Lindenstraat, Kerkstraat - rijgen de monumentale bezienswaardigheden zich aaneen. Toch zijn wij van mening dat we te weinig met dit cultureel erfgoed doen. Als wij ons door onze woonkwaliteit willen profileren, zullen we ons moeten onderscheiden van andere plaatsen. Het onderscheidend vermogen ligt voor de kern Vaals grotendeels in de historische omgeving. Niet alleen de hoofdverkeersstructuur maar vooral ook de ligging van beeldbepalende monumentale gebouwen moet het uitgangspunt worden voor de toekomstige kwaliteitsimpulsen en de daaraan gekoppelde ontwikkeling van het centrum. Ons streven is de vele monumenten te handhaven en onderhoud en restauratie te stimuleren. Middels de ontwikkeling van het monumentenplan moet dit vorm en inhoud krijgen. Nieuwe gebouwen dienen in functioneel en stedenbouwkundig, architectonisch en esthetisch opzicht aan hoge kwaliteitseisen voldoen. Er liggen voldoende kansen om te investeren in het ontwikkelen van diverse pleinen en deze infrastructuur goed aan te sluiten bij de omgeving en de looproute van de inwoners en bezoekers van het centrum van Vaals. Vaals kan bekend staan en gepromoot worden als gemeente met historische gebouwen in een sfeervol centrum met mooie pleinen en een prachtig buitengebied, waarin de historisch-monumentale elementen worden bewaard. Als leven, wonen en recreëren harmonieus in evenwicht zijn, zal dat alom positieve effecten hebben en voelbaar zijn.

Woonomgeving met kwaliteit en duurzaamheid

Geografisch gezien biedt Vaals als woongemeente een ruim perspectief. De kernen liggen in een fraai landschap met een groot aantal steden binnen bereik. Bovendien is er sprake van een kwalitatief goed voorzieningenniveau. Het woonmilieu is zeer gevarieerd. Naast de landelijke omgeving is er ook de stedelijke kern Vaals. Toch is voor een groot deel van onze inwoners het wonen in de gemeente Vaals nog te weinig aantrekkelijk. Dat geldt vooral voor de kern Vaals.

Volgens stedenbouwkundigen is er momenteel weinig 'lijn' te ontdekken. Er is geen herkenbaar kernwinkelgebied, geen uitnodigend historisch centrum en geen aantrekkelijk gebruik van de historische pleinen. De kwaliteit van de openbare ruimte is laag. Overdag heerst er in de kern een bepaalde mate van drukte, in de avonduren en weekenden is het er echter vaak stil en verlaten en valt er nauwelijks iets te beleven.

Om de attractiviteit van de woonomgeving te verhogen is het nodig in te steken op kwaliteit. Middels het centrumplan krijgen we meer mogelijkheden om de woningbouw kwaliteitsimpulsen te geven. Bij de kwaliteit van de bebouwing zullen we vooral ook de duurzaamheidsaspecten laten doorklinken. De concepten zullen duurzaam moeten zijn en langer dan een mensenleven moeten meegaan. Daarnaast streven we ernaar 'het wonen in een historische omgeving' meer accentueren. Sommige elementen in de stadsinrichting worden momenteel als zeer rommelig ervaren, bijvoorbeeld de Maastrichterlaan en de beide hieraan gelegen entrees van de kern Vaals. We zoeken daarbij tevens naar duurzame oplossingen voor de problematiek waarmee onze bewoners worden geconfronteerd, zoals de steeds verder toenemende verkeersdruk en de parkeerproblematiek. De aanwezige parkeermogelijkheden zijn niet altijd voor iedereen even goed vindbaar. De gewenste strategische ontwikkelingen zullen de druk verder doen toenemen, zodat adequate oplossingen voor beide een voorwaarde is. Bij de plannen rondom de reconstructie van de Maastrichterlaan zullen wij samen met de Provincie bezien hoe deze oplossingen vorm kunnen krijgen.

Vanuit het duurzaamheidstreven zien we ook een duidelijke meerwaarde in het aanbrengen van voldoende groen in de woonomgeving. Momenteel is nog onvoldoende samenhang in het reeds aanwezige groen. Zowel aan de randen van de kern Vaals als in het centrum zelf kunnen daartoe bestaande groengebieden worden doorontwikkeld en toegankelijker worden gemaakt. De uitzicht vanaf de Maastrichterlaan op de groene vallei aan de Sneeuwberglaan zou geopend kunnen worden. Ook in de andere kernen zetten we in op het verder ontwikkelen van groene zones. Zodoende zullen de woonkernen, het historische centrum en de nieuwbouw in het kader van de stadsontwikkelingen op een natuurlijke wijze overvloeien in een groene omgeving en het glooiende landschap. Overigens denken we daarbij ook aan een mogelijke onderscheidende combinatie van openbaar groen en kunst in de openbare ruimte.

4.2. Sfeervol winkel- en verblijfscentrum

De wens om onze huidige inwoners meer aan Vaals te binden en andere doelgroepen aan te trekken wordt ook ondersteund door ons streven om in een historische omgeving een aantrekkelijk en sfeervol winkel- en verblijfscentrum te creëren. Het behoud en het uitbouwen van een kwalitatief hoogstaand niveau aan winkelvoorzieningen achten wij daarbij van groot belang. Dit niveau is naar ons oordeel vooral te bereiken door de omgeving te accentueren, waarbij er kansen liggen om winkels, pleinen, monumenten en terrassen met elkaar te verbinden. We zullen dit vanuit de achtergronden nader toelichten.

Kwalitatief winkelcentrum

Nabijheid van een winkelcentrum vormt één van de belangrijkste voorzieningen voor een attractieve woonomgeving. Een goed woon- en winkelgebied horen bij elkaar. De kern Vaals heeft niet alleen een grote aantrekkingskracht op bezoekers op het gebied van cultuur, natuur of recreatie, maar ten aanzien van winkelvoorzieningen. Voor een gemeente met de omvang van Vaals is het uitgebreide aanbod aan winkelvoorzieningen in één (kleine) kern vrij uniek. Ook het totale winkelvloeroppervlak is relatief hoog. Van de zondagopenstelling gaat veel aantrekkingskracht uit, zelfs over de grenzen heen. Het klantenarsenaal voor de lokale retail bestaat niet alleen uit eigen inwoners en toeristen, maar vooral ook uit mensen uit het Heuvelland en de Euregio. Wij moeten ervoor waken dat de kwaliteit van het winkelcentrum structureel gewaarborgd blijft, mede gezien het verdwijnen van kleine (familie-) kwaliteitszaken en de

komst van een aantal grote winkelketens. Daardoor wordt het winkelaanbod steeds eenzijdiger en is het slechts gericht op het zogenaamde functioneel winkelen. Van fun-shopping en het daaruit vaak voortvloeiende gebruik van terrassen en/of horeca-gelegenheden is nauwelijks sprake. Wij willen zoeken naar mogelijkheden om het huidige winkelgebied aan de Maastrichterlaan voor het winkelend publiek te koppelen aan het historische centrum. De kern Vaals biedt veel kansen om de combinatie van winkelcentrum en een cultuurhistorische omgeving ten volle te laten uitkomen. De gemeente zal ernaar streven om met name kwaliteitszaken terug te brengen in het historische centrum van Vaals. Mogelijk dat er combinaties van kleinschalige kwaliteitswinkels in één pand kunnen worden gevonden. Dan zal het geheel mensen niet slechts uitnodigen tot functioneel winkelen, maar ook tot langer verblijf, andere activiteiten en 'ontmoeting'.

Monumentale verblijfsaccommodaties

In het verleden herbergde de kern Vaals diverse verblijfsaccommodaties voor meerdere dagen, waaronder diverse kleine hotels en pensions. Stilaan zijn deze grotendeels uit het straatbeeld verdwenen. In het kader van ons streven naar meer kwaliteit en sfeer in het historische centrum vormen de monumentale panden een aanknopingspunt. In onze ogen past het in dit beeld om mogelijkheden te creëren hotels en pensions in monumentale panden in het centrum terug te brengen. Het zou in ieder geval ook passen bij een ontwikkeling van de kern Vaals tot sfeervol winkel- en verblijfscentrum.

Gezellige pleinen

De kern Vaals kent een aantal relatief grote pleinen. Eén van de mooiste vormt het Von Clermontplein, midden in het oude, historische hart van Vaals. De huidige pleinen zijn echter te weinig aantrekkelijk en uitnodigend om als ontmoetings- en recreatieplek te kunnen fungeren. Het ontwikkelen van een pleinenstructuur die bezoekers uitnodigt tot ontspanning en verblijf is van groot belang voor het bevorderen van een aantrekkelijke winkelomgeving. Te denken is bijvoorbeeld aan diverse podia op de pleinen, waar (spontaan) allerlei kleinschalige culturele activiteiten kunnen plaatsvinden. Deze podia kunnen een ontmoetingsplek en in tal van opzichten – ook sociaal – aantrekkelijk worden. De gemeente streeft ernaar om deze pleinen middels een duidelijk gemarkeerde en herkenbare looproute op een organische en dus sfeerverhogende manier met elkaar te verbinden. De monumenten vormen een belangrijk uitgangspunt voor de te ontwikkelen combinatie van wonen, winkelen en ontmoeten. De looproute voert niet alleen langs de monumenten en de pleinen, maar ook door een aantal pittoreske winkelstraten in het historische centrum van de kern Vaals. In deze straten vinden we kwaliteitszaken. Kleinschaligheid, intimiteit, cultuurhistorie, kunst, boetiekjes en speciaalzaken staan hier voorop.

4.3. Evenwichtig gebruik buitengebied

Bij alle ambities ten aanzien van de verdere ontwikkeling van onze samenleving overheerst ook de zorg voor het behoud van evenwicht in het gebruik van onze parel, het buitengebied. In de kernen Vijlen en Lemiers willen we nauwelijks extra bebouwing, behalve het aansluiten op de lokale behoeften. Dat geldt ook voor het buitengebied, waar enkel op bestaande en minder kwetsbare lokaties bebouwing zal worden toegestaan. Het buitengebied zien we als een grensoverschrijdend natuurgebied, waarin vooral fietsen en wandelen worden gepromoot en ondersteund. We streven ernaar het beeldbepalende coulissenlandschap terug te brengen. De achtergronden van deze ambitie worden nader belicht.

Natuurontwikkeling en landschapsherstel

Onze gemeente bezit een voor Nederlandse begrippen uitzonderlijk mooi buitengebied, met een groot oppervlak aaneengesloten bos. De kracht van dit gebied is gelegen in de ruimte, de rust, het heuvelachtig terrein, de natuur en ook de typerende bebouwing. In diverse onderzoeken scoort Vaals, als het gaat om wandelen en/of fietsen, hoog. Onlangs wees een internetonderzoek naar fietsroutes de gemeente Vaals als nummer 1 van Nederland aan. Aan dit onderzoek deden ruim 800.000 mensen mee. Een ontwikkeling die de laatste decennia sterk doorzet is de inkrimping van de agrarische sector. In 10 jaar tijd is 75% van alle agrarische bedrijven in deze regio verdwenen. De sector zoekt zelf naar andere economische vormen en komt daarbij vaak uit bij de toeristische sector. Ook combinaties met de zorgsector zullen de komende jaren kansen bieden. Aan die combinaties willen wij onder voorwaarden faciliterend meewerken. In de hele regio komt het thema "Welness en Zorg" prominent op de agenda. Samen met onze partners zullen wij in de betreffende projecten actief participeren.

Het buitengebied is één van onze belangrijkste kroonjuwelen, zowel wat betreft de woonkwaliteit voor onze eigen inwoners als ook ten aanzien van de recreatieve waarde voor onze burgers en bezoekers. Wij zetten ons ervoor in dat de kracht van het buitengebied bewaard blijft en waar mogelijk zelfs versterkt, vooral wat betreft de fraaie natuur. Ons buitengebied kan dan in de verre omtrek bekend staan als een groot aaneengesloten natuurgebied, waarin vooral de (grensoverschrijdende) wandel- en fietsmogelijkheden in het oog springen.

Op die manier blijft het kwalitatief aantrekkelijk woongebied voor onze inwoners zo veel mogelijk overeind. We nemen als gemeente in dit kader de regierol stevig in handen en zullen hieraan samen met partners, zoals de Provincie en ontwikkelings-/investeringsmaatschappijen, nadere vorm geven. De kaders daarbij worden onder andere aangebracht door de Ecologische Hoofdstructuur (EHS), het Provinciaal Ontwikkelingsgebied (POG) en de methode van Verhandelbare Ontwikkelingsrechten (VORM).

We constateren in het buitengebied wel een tendens van nivellering en zien een ontwikkeling die het typisch Zuid-Limburgs landschap aantast. We nemen waar dat allerlei aanpassingen van de afgelopen jaren het authentieke karakter van dit landschap ondermijnen. We zien steeds minder hoogstambomen, groene heggen, grillig verlopende weilandgrenzen etc. Alles wordt strakker en vlakker - vanuit economisch perspectief immers makkelijker en efficiënter. De Provincie Limburg en het IKL ontwikkelen plannen om deze ontwikkeling een halt toe te roepen.

De kleine woonkernen (inclusief de kernen Vijlen en Lemiers) zien we als onlosmakelijk onderdeel van dit buitengebied en beschouwen we als kwetsbare gebieden. Hier is in principe alleen vanuit de bestaande bebouwing ontwikkeling mogelijk. Er zal nauwelijks extra bebouwing worden toegestaan, tenzij daarmee dreigende verpaupering kan worden voorkomen. Onder voorwaarden van versterking van de natuurlijke elementen zal dan ontwikkeling worden toegestaan. In de kernen zelf zal eventuele extra bebouwing vooral gericht zijn op de lokale behoefte (zorg en voorzieningen). De gemeente Vaals wil de kroonjuwelen van haar sterke aantrekkingskracht behouden en stuurt aan op het bevorderen van het karakteristieke coulissen-landschap, waarin de genoemde landschapselementen weer optimaal terugkeren.

Reguleren verkeersdruk

Het buitengebied staat echter onder druk. In toenemende mate ervaren de bewoners van het buitengebied de overlast van het vele bezoek, vooral van gemotoriseerd verkeer. Enerzijds is er behoefte aan rust en behoud van kwaliteit, anderzijds is er de wens om het gebied verder te ontplooiën en te exploiteren vanwege economische aspecten. De vraag of we streven naar verdere groei, waarmee de druk op onze samenleving zou kunnen toenemen, is dan ook zeer relevant. Deze kwantitatieve groei zou het evenwicht tussen rust en ruimte in het buitengebied enerzijds en gebruik en

drukte anderzijds nog verder verstoren. Wij zien het als onze taak dit evenwicht terug te brengen en het buitengebied als parel van Vaals te koesteren. Het is voor ons van belang een goede balans te vinden tussen behoud van rust en natuur en het belang van mensen, zowel wat betreft economische ontwikkelingen als ook ten aanzien van de woonkwaliteit. Onze grootste zorg betreft in dit verband de verkeers- en parkeerproblematiek die voortvloeit uit het steeds verder groeiend gemotoriseerd verkeer. We willen mogelijkheden ontwikkelen om deze druk in de toekomst beter te kunnen reguleren en hiertoe een verkeersplan uitwerken. In dit verkeersplan zou het gemotoriseerd verkeer meer ruimte moeten maken voor wandel- en fietsmogelijkheden.

5. TOERISTISCHE KWALITEIT VAALS

Het derde strategische thema is de kwaliteit van het toeristisch 'product' Vaals. Het gaat hierbij om de vraag hoe een kwalitatief goed toeristisch product met een sterke aantrekkingskracht voor bezoekers kan bijdragen aan de leefbaarheid in de diverse kernen. Toerisme is in de gemeente Vaals onmiskenbaar de grootste economische drijfveer. Een florerende toeristische sector kan welzijn en welvaart van de lokale samenleving zodanig bevorderen, dat de revenuen uit deze sector ten goede komen aan individuele inkomens, het algemene voorzieningenniveau en de kwaliteit van de lokale leefomgeving. Daarnaast is het van belang om de kwaliteit van de toeristische sector zodanig te reguleren dat een goed evenwicht kan ontstaan tussen de daaruit voortvloeiende voordelen voor de lokale samenleving enerzijds en de druk vanuit het toerisme op die samenleving anderzijds.

TOERISTISCHE KWALITEIT VAN VAALS	
<p>Een derde belangrijk strategisch thema betreft het optimaal functioneren van onze economische motor, onze toeristische kwaliteit. Een bloeiende toeristische sector is van groot belang voor het instandhouden van de kwaliteit van de leefbaarheid en de attractiviteit van de woonomgeving. Om de kracht van de toeristische sector in stand te houden en waar mogelijk te versterken achten wij het van belang om het productaanbod en ons imago als toeristische trekpleister te verbeteren en te verbreden. De doelstelling daarbij is vooral gericht op het bereiken van meer spreiding van bezoekers in de tijd en meer toeristische bestedingen, en niet à priori op het aantrekken van meer bezoekers. De gemeente Vaals richt zich met name op de cultuur- en natuurminnende toerist. Uitgangspunt is vooral de kwaliteit en de onderlinge samenhang te verbeteren. Wij streven naar een kwalitatieve opwaardering van het Drielandenpunt tot een grensoverschrijdend park voor recreatie en natuur. Dit kan door herstructurering van het huidige aanbod en toevoeging van nieuwe hoogwaardige producten, dat alles zoveel mogelijk passend binnen de bestaande natuurlijke omgeving. Daarnaast zou er gezorgd moeten worden voor een betere spin-off tussen Drielandenpunt en het historisch centrum, mogelijk middels een fysieke verbinding. Er dient geïnvesteerd te worden in de gezamenlijke opwaardering van de combinatie Drielandenpunt – kern Vaals – buitengebied. Naast natuur is ook cultuur een zeer belangrijke factor in het totale toeristische aanbod. Een betere promotie van de aantrekkingskracht van Vaals op deze gebieden kan aangezet worden door de samenhang in de diverse producten en gebieden te benadrukken, alsmede ook in te spelen op de centrale positie die Vaals inneemt in de diverse toeristische regio's, zoals Heuvelland, Maastricht, Aken en Parkstad.</p>	
Unieke kwaliteit Drielandenpunt	Drieslag Drielandenpunt-buitengebied-historisch centrum

In dit hoofdstuk zullen we op de specifieke onderwerpen van het thema 'toeristische kwaliteit Vaals' inzoomen en de beleidslijnen formuleren, die we voor de toekomst van Vaals van groot belang achten.

5.1. Unieke kwaliteit Drielandenpunt

Het is onze ambitie om het Drielandenpunt om te vormen tot een prachtig park voor landschap en recreatie, dat over de drie landsgrenzen heen reikt. Door een ruimtelijke herinrichting van dit park zullen natuur, cultuur, recreatie en gezamenlijke historie op de verre omgeving kunnen hebben. Daarnaast kan een fysieke en bij de omgeving passende verbinding met het historische centrum van Vaals tot stand gebracht worden. We richten ons niet per definitie op het aantrekken van meer bezoekers, maar op een betere spreiding in tijd en op een verhoging van de omvang van de toeristische bestedingen. Hieronder volgen de achtergronden.

Ontwikkeling Drielandenpunt

Het Drielandenpunt is momenteel een grote trekpleister. Er is echter sprake van een weinig samenhangend geheel.

Het ontbreekt aan een aantrekkelijke entree en een heldere structuur. Bovendien wordt nauwelijks gebruik gemaakt van het unieke karakter van de omgeving, dat de identiteit van dit gebied zo duidelijk op de kaart zou kunnen zetten. Het feit dat er drie verschillende landen en drie verschillende culturen/achtergronden bij elkaar komen is nauwelijks herkenbaar. De huidige activiteiten zijn met name 'outdoor-gericht' en daarmee seizoensafhankelijk. Gemotoriseerd verkeer gaat midden over het Drielandenpunt. De vraag is dan ook gerechtvaardigd of het Drielandenpunt in de toekomst zo'n grote aantrekkingskracht nog wel langdurig kan behouden. De ondernemers zijn op zich tevreden met de huidige resultaten, maar menen ook dat spreiding in tijd (dat wil zeggen niet alleen drukte in weekend en vakanties) in de toekomst van groot belang zal zijn. De kansen voor het Drielandenpunt liggen in de unieke en centrale ligging in de Euregio. Bij de ontwikkeling van het Drielandenpunt gaan we samen met de stakeholders/eigenaren alsmede onze buurgemeenten Aken en Plombières zoeken naar een kwaliteitsimpuls. Het gaat ons à priori niet om het aantrekken van meer bezoekers, maar om kwaliteitsverhoging, zodat er mogelijk meer spreiding van bezoekers ontstaat en deze meer gaan besteden. Het zakelijk segment en de doelgroep ouderen met veel vrije tijd bieden kansen om deze spreiding in tijd te realiseren, waarbij we ons richten op de Euregio. Het Drielandenpunt zou wat ons betreft als park voor natuur en recreatie te positioneren en zodanig uit te breiden zijn. Het zou zich kunnen ontwikkelen tot een zogenaamd Grenzenpark, een park over de landsgrenzen heen. Tevens achten we een duidelijker aansluiting bij het Geuldal noodzakelijk. We willen het 'echte Drielandenpunt' duidelijker positioneren, aandacht besteden aan de bij het landschap passende architectuur en samenhang, nieuwe hoogwaardige producten en activiteiten aan het gebied toevoegen, zoals bijvoorbeeld (drie-landen-)evenementen en vooral ook nieuwe vormen van recreatie. Het gebied kan voor fietsers en wandelaars ook toegankelijker en attractiever worden gemaakt. Het Drielandenpunt krijgt als hoogste punt van Nederland dan tot ver over onze landsgrenzen bekendheid. Bij alle ontwikkelingen zijn 'openbaarheid en rust' duidelijke randvoorwaarden. Een en ander betekent dat er om de aantrekkingskracht van het Drielandenpunt te vergroten serieuze investeringen nodig zijn. De benodigde investeerders zijn naar ons inzicht te enthousiasmeren als er een eenduidige gemeentelijke visie ligt en die uitgedragen wordt.

Fysieke verbinding Drielandenpunt - kern Vaals

Het Drielandenpunt trekt jaarlijks meer dan 800.000 bezoekers. De meeste van deze bezoekers komen echter niet tevens in het historische centrum van Vaals terecht, waarmee de toeristische bestedingen beperkt blijven tot een kleine plek en er te weinig spin-off plaatsvindt. De oorzaken hiervan zijn tweeledig. Voor de bezoekers van het Drielandenpunt is het centrum van Vaals (kennelijk) onvoldoende attractief. Omgekeerd geldt hetzelfde voor de bezoekers van het centrum. Daarnaast ontbreekt een direct uitnodigende fysieke verbinding tussen het Drielandenpunt en het centrum. Alleen via een grote omweg kom je terug in het centrum. Een fysieke verbinding tussen beide trekpleisters zal een grote meerwaarde kunnen zijn. Wij zetten ons ervoor in een fysieke verbinding te realiseren, die bij de omgeving en het karakter van het Drielandenpunt past. Randvoorwaarde is natuurlijk de zorg voor adequate oplossingen voor de parkeerproblematiek. Ook hier kunnen we niet zonder investeringsgelden van externe partners.

5.2. Drieslag buitengebied-Drielandenpunt-historisch centrum

Het is onze ambitie om Vaals tot één van de voornaamste toeristische trekpleisters in de Euregio te maken. We streven een imago na dat vooral onderscheidende kwaliteit uitstraalt. Dit is wat ons betreft te bereiken door een combinatie van een aantal elkaar versterkende elementen: het omvangrijk bosgebied, het uitgestrekte en klassieke buitengebied, het grote cultureel-historische erfgoed, de spraakmakende culturele evenementen, het Drielandenpunt en de sfeervolle en bruisende kern Vaals. Ook denken we dat er kansen liggen in het vormen

van de verbindende schakel tussen Maastricht, Valkenburg en Heuvelland enerzijds en de regio Aken en het Belgisch grensgebied anderzijds. De achtergronden van deze ambitie lichten we nader toe.

Productaanbod en imago verbreden en verbeteren

Al eerder is opgemerkt dat het goed gaat met de toeristische sector en er nog steeds sprake is van groei. Jaarlijks worden er in onze gemeente ca. 600.000 overnachtingen geboekt. De toeristische bestedingen (het geld dat onze bezoekers achterlaten) overstijgen de € 60 miljoen per jaar, waarvan € 32 miljoen uit het verblijfstoerisme en € 28 miljoen uit het dagtoerisme. De gemeente Vaals neemt op dit gebied de 6e plaats in Zuid-Limburg in. Toch staat de 'houdbaarheid' van het product onder druk. Er is de laatste jaren nauwelijks geïnvesteerd in vernieuwing van de attractiviteit. Het huidige aanbod richt zich naar ons oordeel te eenzijdig op ouderen en gezinnen. We staan vooral bekend om onze natuur en de mogelijkheden tot wandelen. De meeste (verblijfs-)accommodaties voldoen te weinig aan de huidige eisen van luxe, gemak en aantrekkelijkheid. De toeristische infrastructuur is verouderd en vertoont teruggang. De laatste 5 jaren is het aantal vestigingen met een toeristisch-economische bestemming met 3,5% gedaald. Het aantal banen in de sector is tevens met 2,7% teruggelopen. Het aanbod aan producten is te beperkt om in de verdere toekomst op dit gebied nog voldoende te kunnen meetellen. Het verbeteren en verbreden van het imago kan ons inziens alleen door kwaliteit te bieden. De kwaliteitsverbetering en in het verlengde daarvan ook de imago-verbetering is in onze visie alleen mogelijk door te investeren in de samenhang van alle onderdelen: het buitengebied, Drielandenpunt en de historische kern. Hierin ligt voor de toekomst voldoende potentie. Verbindingen, zoals een fysieke verbinding tussen Drielandenpunt en kern Vaals, kunnen daaraan bijdragen. We denken ook aan een duidelijk herkenbare verbinding tussen bosgebied, buitengebied, Drielandenpunt en kern Vaals, met daartussen als rustpunten voldoende (kleinschalige) horecagelegenheden. Investerings alleen op onderdelen (Drielandenpunt of de kern Vaals) zullen naar onze overtuiging niet de noodzakelijke kwaliteitsimpuls geven. Het gaat per definitie niet om meer bezoekers, maar om een langer verblijf en meer bestedingen. Dit onder de voorwaarde dat de unieke omgeving niet te zeer wordt aangetast.

Naast de samenhangende kwaliteitsimpulsen in natuur en historische omgeving is ook het culturele spoor van groot belang. Ook hier streven we naar onderscheidende kwaliteit. In de afgelopen jaren zijn reeds diverse spraakmakende culturele evenementen ontwikkeld, zoals de Kunstmarkt/-week en het onlangs georganiseerde Clermoretti-concert. Vaals richt zich dus met name op het aantrekken van bezoekers/toeristen die van natuur en/of cultuur houden.

Onze kansen liggen in het fysiek verbinden en promoten van de kwalitatieve combinatie natuur, cultuur, ruimte, unieke geografische ligging, unieke bebouwing, historische achtergronden en gezelligheid in kleine kernen. Het benadrukken van de vele verenigingen op dit gebied vormt hierbij eveneens een wezenlijk aspect. Daarnaast kunnen er elementen aan het toeristisch product worden toegevoegd. Een nieuwe 'markt' betreft het congrestoerisme, samen met de stad Aken, zeker gezien de ontwikkelingen bij de RWTH. Ook de gezamenlijke historie van beide gemeenten, onder andere in de persoon van Karel de Grote, kan beter benut worden.

Promotie verbindende schakel tussen toeristische regio's

In onze promotie moeten we ook de toeristisch-geografische samenhang benadrukken. De gemeente Vaals heeft de potentie om de verbindende schakel te zijn tussen een aantal toeristische regio's. Er is het Heuvelland, dat vooral steunt op de kwaliteit van het buitengebied. Het buitengebied van Vaals maakt hier deel van uit. Maastricht en Valkenburg zijn - naast Vaals - in dit gebied behoorlijke trekkers. Verder is er de sterk opkomende regio Parkstad, die vooral aantrekkelijk is voor verblijf van één dag. Daarnaast is er nog de Euregio, vooral de stad Aken.

Samen met de toeristische sector zullen wij ons inzetten voor de promotie van Vaals. Deze zal vooral de nadruk leggen op de specifieke kwaliteiten en de verbindende positie van Vaals binnen en tussen de diverse regio's. De uitstraling van evenementen in onze gemeente reikt nauwelijks tot in Maastricht, Valkenburg en de regio's Parkstad en Aken. Maar ook andersom gaan we meer bekendheid geven aan evenementen en bezienswaardigheden in de andere regio's, waardoor ons aanbod voor de bezoeker uitgebreider wordt. De samenwerking met en goede dienstverlening aan onze ondernemers (onder andere via het bedrijvenloket) is hierbij een ondersteunende randvoorwaarde.

6. BESTUURLIJKE RANDVOORWAARDEN

Met het samenstellen van een visie op de toekomst en het bepalen van een strategie bereidt het gemeentebestuur zich voor op de ontwikkelingen die in de nabije toekomst te verwachten zijn. Ons doel is de gemeenschap “toekomstproof” te maken. In deze visie hebben we onze ambities geschetst.

Continuïteit in visie en beleid

In deze strategische visie gaat het om een samenhangend geheel. De kracht zit in de integraliteit van het concept. Onderdelen weglaten heeft grote invloed op het uiteindelijke resultaat. Willen we de in deze visie opgenomen ambities integraal tot hun recht laten komen, dan is continuïteit in visie, beleidsvorming en -uitvoering noodzakelijk. Het gaat nadrukkelijk om het lange-termijn-denken. De visie kijkt over meerdere raadsperiodes heen. Als gemeente zullen we moeten vasthouden aan onze visie en de ingestoken beleidslijnen, daarbij eenduidigheid uitstralen en weten wat we willen. Daar hoort de durf bij om duidelijke, passende keuzes te maken en niet weg te lopen voor de consequenties daarvan. Dat geldt voor de samenleving, de samenwerkingspartners, maar zeker ook voor de ambtelijke organisatie.

Strategische allianties

In onze strategie hebben we aangegeven dat de gemeente niet meer 'alleen' wil opereren om voor de samenleving datgene te bereiken wat de gemeente graag zou willen. We staan voor een uitdaging, die we enkel en alleen samen met maatschappelijke partners willen en kunnen aangaan. Voor de toekomst willen we vooral insteken op vorming van strategische allianties.

Regierol

Voor de gemeente ontwikkelt zich daarbij een rol die voorheen nog niet werd verlangd. Het is niet meer de 'beheer-gemeente' die enkel haar (wettelijke) taken uitvoert ten behoeve van de samenleving, maar de gemeente die als een soort regisseur of facilitator partijen om tafel haalt om in gezamenlijkheid de voor de samenleving wenselijke ontwikkelingen in gang te zetten. De gemeente wordt in de toekomst (ook de rijksoverheid) gezien als de éérste overheid. Veel rijkstaken en -budgetten worden de komende tijd overgedragen aan de gemeente. De gemeente krijgt daarbij:

- meer beleidsvrijheid
- heldere verantwoordelijkheid
- meer ruimte om probleem-/kansgericht te werken.

De gemeente komt in een regierol en zal daarbij bewust haar partners en ook een passende stijl van regisseren moeten kiezen. Wij zullen, zowel bestuurlijk als ambtelijk, ervaring moeten opdoen en de juiste competenties moeten ontwikkelen om deze regierol op een passende manier te vervullen, met grote overheids-, institutionele en commerciële partners. Verbonden met deze regierol is ook de faciliterende instelling van de gemeente. De gemeente is niet meer de instantie waar alles neergelegd en door wie alles geregeld zal worden. De gemeente is wel de instantie die de juiste partners zoekt, een beroep zal doen op eigen initiatief en zelfredzaamheid en de faciliteiten zal bieden om deze initiatieven te kunnen ontplooiën.

Daarnaast zal de gemeente op diverse terreinen ook voorwaardescheppend, coördinerend en soms ook meewerkend en uitvoerend bezig zijn.

In ieder geval zal in de toekomst een strakke regievoering en een consequente uitvoeringsbewaking nodig zijn. Dat vraagt om specifieke kwaliteiten en competenties van bestuurders en ambtenaren.

Dicht bij de burger

Deze visie is vooral gericht op de lokale gemeenschap. Voor de onderlinge samenhang van deze lokale gemeenschap is het van belang een duidelijke identiteit te ontwikkelen c.q. te behouden. Deze identiteit geeft kracht aan het gevoel van verbondenheid, veiligheid, gewaardeerd worden en trots kunnen zijn. Identiteit is in deze visie een centraal begrip. Ten behoeve van die identiteit van de lokale gemeenschap is het van belang dat wij als bestuur dicht bij en in die gemeenschap, dichtbij onze burgers staan: het gemeentebestuur is op de hoogte van zaken waarmee inwoners worstelen en kent hun wensen en behoeften. Een bestuur op grote afstand van de burger kan daaraan niet voldoende gehoor geven. Zeker in een tijdperk van toenemende individualisering en onthechting kan de lokale overheid een cruciale rol spelen.

Samenwerkende overheden

Het vormen van strategische allianties enerzijds en het dicht bij de burger blijven anderzijds vormen ook de basisprincipes voor de gemeentelijke positionering inzake samenwerking. De gemeente Vaals streeft een langdurige bestuurlijke zelfstandigheid na, vanuit het principe dicht bij de gemeenschap te kunnen blijven. De gemeente Vaals zoekt tegelijkertijd wel naar de juiste strategische overheidspartners om haar gemeentelijke taken zo goed mogelijk te kunnen uitvoeren. In dit verband toont de gemeente Vaals, zoals opgesloten in de identiteit, haar ogenschijnlijk ambivalente karakter. Wij willen ons als gemeente blijven richten op het Heuvelland enerzijds en de Euregio anderzijds. Onze huidige en toekomstige inwoners zijn voor een groot deel gericht op de Euregio. Wij willen onze inwoners vooral laten profiteren van de voordelen van drie landen, in plaats van de hinder te laten ondervinden van allerlei verschillen in procedures en regelgeving. Wij zien nadrukkelijke aspecten voor samenwerking, zoals veiligheid, gezondheidszorg, woningmarkt, arbeidsmarkt, onderwijs en toerisme.

Daarom zullen de gemeente Aken en Plombières op dit terrein voor onze gemeente steeds meer strategische samenwerkingspartners worden. De bestuurlijke en ambtelijke toenadering richting beide gemeenten zal in de toekomst verder toenemen.

Ten aanzien van het Heuvelland zijn de gemeenten Gulpen-Wittem en Valkenburg a/d Geul onze primaire partners. Deze drie gemeenten hebben veel overeenkomsten, zowel op het sociale, fysieke als ook het economische vlak. De drie gemeenten hebben bestuurlijk ook dezelfde filosofie, ze beseffen het grote belang om dicht bij de burger te blijven en dus bestuurlijke zelfstandigheid voorop te stellen. Daarnaast constateren we wel dat de ambtelijke organisaties, gezien het toenemende takenpakket van gemeenten, steeds kwetsbaarder worden. Hoge kwaliteit staat voorop. Vanuit die overwegingen streven wij dan ook een verregaande samenwerking met deze drie gemeenten na, waarbij we de ambtelijke organisaties op die onderdelen waar dat duidelijke meerwaarde oplevert integreren.